

DRAMA

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

*Za manjkajočo fotografijo
Rudija Šeliga upravljalci portala
Sigledal nismo uspeli pridobiti
ustreznih materialnih avtorskih
pravic oziroma dovoljenj avtorjev
ali drugih imetnikov pravic za objavo.*

Rudi Šeligo

**VOLČJI
ČAS
LJUBEZNI**

SEZONA 1988/89 | UPRIZORITEV 2

RUDI SELIGO: VOLČJI ČAS LJUBEZNI

drama s prologom
(po nekaterih motivih Aleksandre Kollontaj)

Čas prologa – pred revolucijo, pred Oktobrom (1908)
Čas drame – štiri do pet let po Oktobru (1921 do 1923)

META HOČEVAR	režiserka in scenografka
BARBARA HIENG	dramaturginja
DORIS KRISTIČ	kostumografka
GORANKA MOČNIK	asistentka kostumografke
ALDO KUMAR	skladatelj
KSENIJA HRIBAR	koreografka
NADA ŠUMI	lektorica

igrajo

MAJDA POTOKAR	Marja, <i>približno 60 let v prologu</i>
SILVA ČUŠIN	Olga, <i>30 let v prologu</i>
IVO BAN	Mitin, <i>50 let v prologu</i>
IGOR SAMOBOR	Konstantin, <i>40 let v prologu</i>
MATJAŽ TRIBUŠON <i>k.g.</i>	Abraša, <i>smrkavec v prologu</i>
BRANKO ŠTURBEJ	Andrej, <i>30 let</i>
VERONIKA DROLČ <i>k.g.</i>	Geni, <i>skoraj 18 let</i>

PREDSTAVA IMA EN ODMOR

vodja predstave GOJMIR FERENČIČ | šepetalka LUČKA SIMONIČ | lučna postavitelj MILAN PODLOGAR | lučno vodstvo ROMAN KOSMOS | tonsko vodstvo JOŽE JELENC | frizerka MIHAELA MAJCEN | masker in lasuljar TONE POSEDI | vodja odrske službe EDO KOČMUR | odrski mojster TONE KUZMA

SCENSKE ELEMENTE IN KOSTUME SO IZDELALI V GLEDALIŠKEM ATELJEJU SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

gledališki list Drame SNG v Ljubljani | sezona 1988/89 | uprizoritev 2 | november 1988 | izhaja ob vsaki premieri | izdaja: Drama SNG v Ljubljani | za izdajatelja: Marko Gorianc | izdajateljski svet: Aleš Berger, Polde Bibič, Andrej Hieng, Mirko Jurak, Nina Kovič, Jože Osterman, Tone Pavček, Nada Šumi | urednica: Nina Kovič | lektorica in korektorica: Nada Šumi | oblikovanje gledališkega lista: Cveta Stepančič | fotografije: Igor Antič | naklada 1500 izvodov | realizacija: Paralele, Samova 9 | tisk: Učne delavnice, Ljubljana

Nekaj vprašanj za režiserko

Spomni se, prosim, svojih misli ob prvem branju »Volčjega časa ljubezni« in jih primerjaj z današnjimi.

Besedilo sem brala kot ponujeno mi režijo, na neki način obremenjeno branje torej. Dokler nisem našla v njem sebe in svojega časa (kar je bilo seveda zelo hitro), se nisem mogla odločiti. Nisem pretehtavala kvalitete teksta samega, pretehtavala sem svoje sposobnosti uprizoriti ga. To je bilo marca, pred junjskimi dogodki, ki so to besedilo še bolj trdno postavili med nas. Mnogi stavki so drugače zazveneli, cel tekst je dobil zgovoren in otipljiv kontekst. Postalo me je dvakrat strah; enkrat zaradi situacije in časa samega, drugič zaradi odslikav v besedilu. Obhajal me je občutek, da je realnost tako zavezujoča, močna in srhljiva, da ji kratko malo nobena drama ne more delati konkurence. Kasneje sem seveda razvozlala bistveno in najtežje: ne gre za tekmo med življenjem in teatrom, pač pa za ekstrakt tega življenja na odru. Ne gre za politiko, temveč za intimnost duš.

Recimo, da je tema današnjega trenutka strah – toliko težje je potem udejaniti strah na odru.

Te torej absolutna aktualnost besedila vznemirja ali odbija?

Vznemirja me, ker ne vidim pomiritve niti v tekstu niti v življenju.

Kako potem razložiš smisel uprizarjanja?

Mislím, da preko srha, ki je na odru, jasneje in čisteje zaznamo in se zavemo realnosti.

Tvoj odnos do tako imenovanega političnega gledališča.

Kot manira me politični teater in besedila ne vznemirjajo. Šeligovo besedilo je zame le političen kontekst, znotraj katerega me zanimajo intimne usode. Nikdar politični plakat ali disput, vedno posamezen lik in ne njegova politična embalaža. Najvznemirljivejša naloga ta hip je zame tale: prodreti skozi embalažo do srca, do duše, do razuma.

Opiši, prosim, svojo metodo dela v fazi priprav, v fazi oblikovanja osnovnega koncepta.

Izhajam iz dveh aspektov. Prvi je zunanja, likovna vizija celote, ki ima seveda svojo vsebinsko dimenzijo in pomeni kontekst dogodka. Likovna podoba se mi oblikuje iz teksta, manj vezano na vedenje o zasedbi.

Drug postopek gre od znotraj navzven, poteka sočasno, največ se ukvarja z liki, ki jih definiram predvsem skozi konkretne igralske osebnosti. Ta drugi del je pravzaprav že vezan na proces dela z igralci.

Če lahko prvi del imenujem koncept, potem je znotraj tega koncepta drugi del proces.

Se torej med vajami identificiraš z igralcem ali s figuro, ki jo igralec predstavlja?

Identificiram se z igralsko travmo. Ne želim stati PRED igralcem, temveč ZA njim. Prodreti skušam v njegov proces ter s poznavanjem zelenega konteksta neopazno usmerjati njegov miselni in čustveni tok. Ta tok daje impulze, ki oblikujejo njegov mikroprostor, mikrosvet. Mizanscena v tem primeru ne izhaja iz likovne kompozicije, temveč iz igralčevih impulzov.

Povej kaj o likovno-asociativni podobi predstave, ki nastaja.

Celotna uprizoritev razpade na dve samostojni drami. Prolog vidim kot iluzijo, vročično stanje, kot sanjsko pokrajino, kjer so edino misli lahko čiste in verjetne. Tako kot v sanjah.

Prolog naj daje vtis kratkih sekvenc barvnega filma.

Drama je črno-beli dokumentarec stanja strahu in obupa.

Vmes je revolucija kot katastrofa. Ta pelje v permanento revolucijo, v permanentno katastrofo, ki je v resnici strah.

Katera lastnost Šeligovega besedila te najbolj navdušuje, katera ti povzroča največ težav?

Največ težav mi, tako kot igralcem, povzroča politični jezik. Najlepše pa se mi zdi iskanje človeka pod plastmi ideologije.

Metoda pisanja se mi zdi sorazmerno zavezujoča.

Seveda je zavezujoča. Z združevanjem več sekvenc v eno samo, dolgo, neprekinjeno skušam potencirati stanja in trajanja. Zdi se mi namreč, da bi ostri rezi med kratkimi prizori, predvsem v drugem delu, omilili resničnost trajanja. Trajanje igranja mora v tem primeru – po mojem – biti resnično trajanje.

V čem je potem ekstraktnost?

V stanju! V vzdušju!

Torej resničnost ni do te mere izostrena?

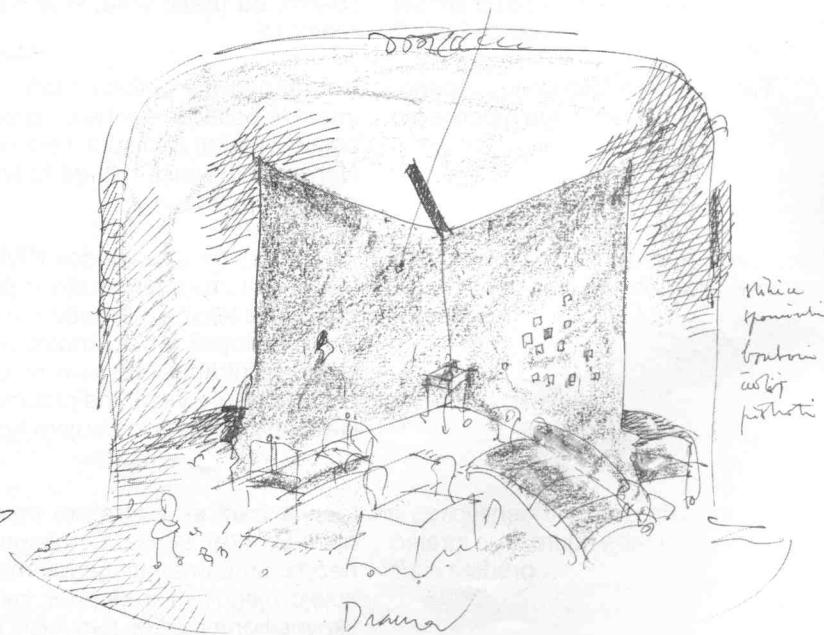
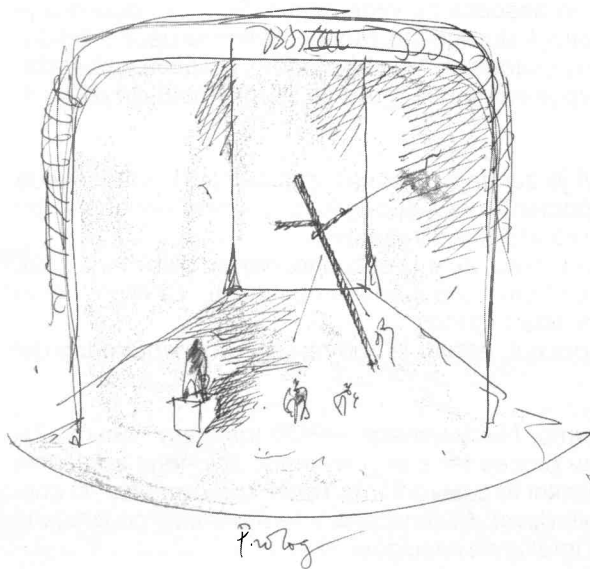
Če jo hočeš ugledati, moraš iz nje izstopiti. Ali pa vstopiti v teater.

Se ti bo osnovna zamisel uprizoritve med delom v kakšnem detajlu popolnoma spremenila, obrnila na na glavo ali v svoje nasprotje?

Trenutno smo v fazi, ko je vse razmontirano. Tako Šeligo kot njegove figure. Mislim pa, da se v konceptu uprizoritve ne obrača, pač pa izostruje nad zastavljeno.

Kmalu bomo seveda lahko presodili, ali govorim prav.

Pogovor je vodila BARBARA HIENG sredi oktobra 1988

Krasni stari in novi svet

Pisati o novi Šeligovi drami *Volčji čas ljubezni* je nelahka naloga. Manjka distanca med podobo in resničnostjo. Resničnost, iz katere pišem in v kateri živim, je taka, kot jo opisuje Marja, predstavnica ruskih narodnjakov, liberalcev, bi rekli danes, oseba, ki je živel pred revolucijo in živi v revoluciji in bo, vsaj nekaj časa, morala živeti tudi po revoluciji:

NI KLETI. KAR JE BILA KLET V ČASU BIVŠIH LJUDI, JE BUNKER KLOAKE... CELO CEV KANALIZACIJE JE RAZNESLO...

Pridejo torej časi, kot ga opisuje Marja, v katerih tudi greznice niso več to, kar so bile nekoč, ko tudi kanalizacija v podtalju zataji; samo podtalje, temelj-kloaka se nevarno, usodno zamaje, iz podtalja navzgor se širi kužni zadah, razpoke se širijo, vse, kar je bilo skrito in kar bi moralo tudi naprej živeti kot skritost, nenadoma pogleda na dan: silovito, brezobzirno, človeka ogrožajoče, smrtno nevarno... ni tak čas tudi pred nami in okoli nas?

Ana, Šeligova drama na podobno temo analize revolucije, ki žre svoje otroke in otrok otroke, je bila še napisana iz sveta zgodovinske in socialne urejenosti: videla je skozi eno optiko več prizorišč in več stisk; *Volčji čas ljubezni* kar naprej zamenjuje optiko, drugače tudi ne more, in vsaka od ponovljenih optik se izkaže za bolj strašljivo; vedno bolj lezemo tja, kjer so počene cevi kloake. *Ana* je še lahko mitizirala revolucijo, posebej pa predane revolucionarje – spomnimo se zaključnega, sibirskega prizora *Ane* – in njihovo željo po ideološki popolnosti, ki se je udejanjala kot po pravilu v nenehnem žrtvovanju in mučeništvu; ko ni bilo več sovražnika, da bi mučil, ubijal, poniževal, je prvi med njimi, Veliki brat, prevzel vlogo sovražnika: mišljenje o revoluciji je zamenjala klavska sla, ki naj bi (in tudi je!) iz celotne garniture predrevolucijskih revolucionarjev naredila mučenike: gospod Gorbačov in njegova ekipa z današnjimi rehabilitacijami, tega ne smemo pozabiti, pomeni samo zaključek stalinistične drame. Sleherna rehabilitacija je potrditev pravilnosti tistega, kar je počenjal nekoč Veliki brat, pa naj se zdi še tako absurdna misel, ki povezuje v eno rablje, žrtve in popraviljalce zgodovinskih zablod. In vendar so eno, povezani, odvisni so drug od drugega. Na čem pa bi lahko gospod Gorbačov gradil svojo prenavo, če ne na napakah svojih predhodnikov?

Volčji čas ljubezni je diptih dramskih slik, prizorov in situacij. Začenja se v predrevolucijskem času (okoli 1908), dramsko dogajanje se razplete v prvih letih »teroristične diktature partijskega aparata« – 1921 ali 1922 – kot ta »volčji čas« imenuje Olga, revolucionarka, ki spozna nesmisel tega, v kar drsi njena družba, pa nima več moči, da bi se zoperstavila: Čeka, politična policija, birokratski aparat s svojimi nepreštevljivimi lovskami, strah in teror, utelešeni v njeni nezakonski hčerki Geni (osemnajstletna je pripadnica Čeke, podobnosti s slovensko, jugoslovansko situacijo so na dlani), so že opravili svoje. *Volčjemu času ljubezni* lahko sledi le še *Ana* (so tisti, ki tudi v strašnem sibirskem hladu

in brezbrežni belini bodočega niča, v objemu diha končne rešitve ne morejo spregledati).

Svet v *Volčjem času ljubezni* ni urejen in sleherni novi prizor kaže shizmo zasebnega in družbenega. Nihče ni moralni imperativ nikomur. Vsi so indoktrinirani, vsakdo je pripravljen storiti samo tisto, kar naj bi ga rešilo pred njim samim, pa z vsakim novim dejanjem bolj drsi proti svoji ničelni točki (to pa je lahko samo Sibirija, katorga, pregnanstvo, izguba identitete, izbris z obličja zgodovine). Homo homini lupus: *Ano* rešuje ljubezen, v *Volčjem času ljubezni* (nomen est omen!) pa je ljubezen antiljubezen, to ni niti sovraštvo več, prej beg pred samim seboj, pred seboj-ki-bi-lahko-ljubil.

Volčji čas ljubezni je še več kot antiljubezen, je čas strašnega, vztrajnega, neskončnega zalezovanja drugih. Nihče ni čist, nihče ni naš, nihče ni dovolj predan. Zvestobe sploh ni moč izmeriti: ne Olgine, ne Konstantinove, ne Andrejeve: vsi trije so »poklicni revolucionarji« nekega minulega časa: upanje imata, vsaj začasno, Geni in Abraša, predstavnika novega vala »poklicnih revolucionarjev«, ki že vesta, da samo:

PARTIJA IN LENIN POOSEBLJATA VSE, KAR JE V ČLOVEKU VREDNEGA.

Človeško v sebi, ponos, lastno mišljenje je treba zatajiti. Poteptati, izkoreniniti iz malomeščanske duše. In vendar je tu past, o katerih razmišlja Marja:

NEKJE V ČLOVEKU MORATA BITI ČAST IN PONOS. IN ČE NE PRIDETA NA DAN, KJER BI MORALA, SE POKAŽETA V SPREVRŽENI IN SPAČENI OBLIKI DRUGJE – KOT RAZREDNI BOJ!

Tri ženske v drami, Marja, Olga in Geni – babica, mati in hči – zaznamujejo tri stanja v razvoju tega, kar bi lahko imenovali revolucijsko žretje lastnih otrok. Marja je predstavnica nenasilnega, kulturnega spreminjanja dejanskega in zgodovinskega položaja »širokih ljudskih množic«. Z drugim možem ustanavlja potujoče knjižnice, sta kulturonosca, tako rekoč prava slovanska (in slovenska) zanesenjaka. Olga je »revolucionar s preteklostjo«, čeprav jo Marja, njena mati, opisuje z besedami:

TVOJA MATI PA NI BILA NIKOLI ZMOŽNA NOBENE DOKONČNE ODLOČITVE, ČE SE JE PREDANOST POKAZALA KOT JALOVA SETEV. ZMERAJ JE VSE ZMEČKALA, PACKALA, MEŠALA, ZAVOZLALA! NOBENE ČRTE NE POTEGNE, DA BI JASNO VIDELA – TO JE TU, JAZ SEM NA ONI STRANI, TI SI Z NJIM, JAZ Z NJO! VMES PA PREPAD IN PIKA!

Ker Marja misli tako in ker ta misel zadeva resnico Olge, se Marja, kljub vsemu, dobro razume s svojo policajsko vnukinjo: obema gre, pa čeprav s povsem različnimi sredstvi, za radikalizem: Marjin kulturonosni je omogočil Gijinjeva, morilskega. Stalinizem namreč ni zrastel na zelniku Olge, Konstantina in njim podobnih »verujočih« komunistov, komunistov z moralo, z Leninom v bogovem kotu, marveč na radikalizmu utopičnih dokončnih rešitev, bližnjic skozi zgodovino, raznih »projektov«, »kvalitativnih preskokov«: to pa sta Marja, v blagi in Geni v volčji varianti. Ker je tako, seveda ni več nobenega revolucijskega patosa, nobenih opravičevanj pred samim seboj, pred zgodovino: je samo še ukrepanje, so samo še ludistični izpadi (ko Geni prodaja črnoborzijancem strup, ko krade prekupčevalcem), je samo še služba Velikemu vodji in Revoluciji, kar je položaj, v katerem se razkrije Andrej, zadnje Olgino upanje in njeno največje razočaranje: namesto da bi bil njen ljubček, je njena smrtna senca, njen špicelj, njen možganski črv (česar ne opravi on, škrofuloznež in blebetač, opraviata »mladinca« Geni in Abraša).

Revolucija, kot jo slika *Volčji čas ljubezni*, je strašljivi eksemplarski čas brez ljubezni: zasebne in socialne, brez erotike in evangelijskega usmiljenja. Biti v tem času pomeni biti na nekaj sprevrženih temeljnih načinov: vsi pa so si v resnici podobni. Prvo, kar se nenehno povrača pred nas, je zavest, da ljudje

ne morejo ljubiti po prosti volji, marveč zaradi koristoljubja, zaradi idej, zaradi političnih prepričanj, zaradi bonitet, ki jih ponuja povzpenjanje po lestvici. Marja in Olga še poskušata najti opravičila za svoji ravnanji v »objektivnih« danostih časa; Geni je le še instinktivna podoba nekega časa, ki ga in nikdar doživela, pa vseeno sanja o njem (prizor s kopalnico), zato reagira instinktivno tudi v primeru, ko grozi materi odhod – tokrat verjetno poslednji – v katorgo:

GENI: LJUBIM SAMO PARTIJO IN LENINA... A MATI JE VEČ.
 ABRAŠA: JA, ZATO SI JO TUDI TOLIKOKRAT V ŽIVLJENJU SPLOH VIDELA.
 GENI: VSEENO. TO JE...
 ABRAŠA: DOBRO. POTRPELI BOMO. POTE M PA NAJ TI VSI HUDIČI POMAGAJO.
 GENI: POTE M BOŠ TUDI MENE NAZNANIL?
 ABRAŠA: MAR TI MENE NE BOŠ, KAČA, ČE BOM ODLAŠAL?

V blaznici ledenega, po kdo ve katerem ukazu katerega »načelstva« nakaznega stanovanja, v večnem strahu pred drugimi in seboj, ostaja samo še komedijska povrhnjica. Tragično je izgubilo svoj smisel. Tragično vendarle temelji, kot poudarja Friedrich Dürrenmatt v eseju *Anmerkung zur Komödie* (Opazka o komediji, 1952) na mitosu, komično na sedanosti, v katero je potopljen komediograf. Ana je še izklicevala pred nas poslednje odmeve tragičnega, revolucijski etos in morala še nista bila tako izpraznjena, kot sta v *Volčjem času ljubezni*. Tu je komično, tragikomično in groteskno zlito v eno:

MOLK. ŠELE ČEZ ČAS VSTOPITA POLICAJA. OLGA SAMO ZA HIP POGLEDA V ANDREJA, POTE M PA SE SPET POTOPI V SVOJ VDANI ŠOK. BREZ VOLJE IN SAMOUMEVNO VTAKNE ZAPESTJE V LISICE...

Ta didaskalija govori o svetu, v katerem revolucija ne le žre svoje (najboljše) otroke, marveč jih lahko požre šele takrat, ko jih človeško, moralno tudi svetovnonazorsko zlomi. Potepta. Spremeni v cunje. V vdane, na vse pripravljene sence nekdanjih pokončnih ljudi. A tragično je, da Olge ne zlomi sovražnik, marveč tisti, ki se je zanj dala preganjati, ki mu je žrtvovala osebno srečo, bodočnost, družino, vse: Lenin in Partija. Lenin in Partija (ali Stalin in Partija, saj je vseeno) naredita iz najboljših ljudi vdane cunje. Lenin in Partija sta lahko to, kar sta, samo na temelju kloake, v kateri stojijo množice do vratu; znova prihaja pred nas dantejevski univerzalizem v temeljnih medčloveških vprašanih – ne nasprotniki, buržuji, anarhosindikalisti, belogardisti, plačanci Wall-streeta, marveč pošteni ruski revolucionarji, ustrojeni v carskih ječah in lagerjih, so pravi nasprotniki, »notranji sovražniki«, hrana za policijo in pervertirano justico. In v nove, izpopolnjene lagerje jih tirajo njihovi otroci in njihovih otrok ljubčki in prijatelji, ki za svojo škrofulozo skrivajo bedne špijonske naloge: in tragično se izteče v komično, v grotesko, saj vemo, da bosta lepega, ne tako oddaljenega dne odkorakala v katorgo tudi Geni in Abraša.

Kajti: če velja homo homini lupus, potem ne more v krdelu zaupati nihče nikomur. Treba je biti na preži – privatnega življenja ni več, ni sreče, ni spokoja, ni notranje trdnosti – in ovajati vse naokrog. Samo stoječ na potopljenih truplih lahko ostaneš nad kloako, nad smrdečim danes in tukaj. Vmes so, kot v enem zaključnih prizorov, samo obskurni mitomanski skeči pred podobami Velikih bratov; kar se je nekoč dogajalo v omejenem obsegu, ob površni sceneriji, danes živi na kimilsungovski način: kot nadvse pisana, bleščeča pozlata iste kloake, ki je ponekod zalila že prva in druga nadstropja...

Ves čas se vzporedno odvajata dve zgodbi: na eni strani se razkriva resnica o revoluciji in revolucionarjih, o »žretju lastnih otrok« v imenu nenehno se obnavljajoče ideološke čistosti, na drugi zgodba človeške osebne in intimne izvrženosti v prazen prostor, v svet »volčje ljubezni«, kjer vsi po vrsti izgubljajo, ostajajo sami, razočarani, pregnani v sibirsko grozo. To je revolucija – v prologu

je prikazana svetla vizija, kot podoba raja na zemlji, kot idealni spoj intimnega in socialnega (Olga, v Prologu: »Tudi brezimna množica naju kliče tja ven, v bele noči, kjer brezmejnost ljubezni prevpije brezup zgodovine.«). V resnici pa »brez, mejnost ljubezni« nikdar ne more »prevpiti brezupa zgodovine«: zgodovina se lahko dogaja samo kot brezup, ko se izkaže v tisti svoji ravni, ki jo imenujemo »diktatura partijske nomenklature«. Olgine sanje o »veliki družini«, o socialni podobi sveta, ki dovoljuje osvobajajočo duhovno promiskuiteto, ki namesto družinske celice prinaša rodovno zavest, zavest skupnosti enakih, istomislečnih (in istoljubečnih), so samo ena od njenih strašnih utvar. Toda če je Anino človeško dostojanstvo v istoimenski Seligovi drami še plod trdne zavesti o svetu, ki ga je treba spreminjati tako, da tudi svet spreminja nas, če je njena enosmernost opravičljiva z notranjo, skoraj fanatično vero, potem je Olga samo še nesrečna begavka od enega razočaranja do drugega, od sesutja revolucionarnih vizij do grenkega spoznanja, da so ji poslednje – dobesedno – katorigo pripravili ljubimec in otroci. Šeligo ne odpira banalnega vprašanja, namreč: ali zmorejo tudi revolucionarji ljubiti, marveč postavlja subtilnejšo distinkcijo: kaj se dogaja v revoluciji, ki nenadoma zbrise individualne poteze slehernika in jih nadomesti s ponarejeno kolektivno ekstazo: je ta ljubezen, imenovana »volčja«, še kaj več od pohlepnega uničevanja drugih, da tisti, ki uničuje, ne bi bil sam pokončan (logika Abraše in njegovih), da bi živel človeka spodobno življenje (logika Mitina), da bi bil koristen revolucionar (logika Andreja), da bi ostal za vedno revolucionar s svetlo preteklostjo, tako rekoč proto-tip (logika Konstantina).

In kaj nam sporoča trojica Marja-Olga-Geni? Zdelo se je, da je revolucija moški princip, da je njen notranji, imanentni mehanizem skrit v nasilju, ki ima več vzrokov in tudi več obrazov: od intimnih stisk, ki se interpolirajo v voditeljski nagon, od avanturizma kot enega temeljnih človeških izzivov, do hladne, matematične preračunljivosti (značilen je v tem kontekstu razvoj Konstantina od prototipskega revolucionarja do anarhistično obarvanega nihilista, ki terja planetarni izbris institucij, ne vedoč, da pomeni to tudi njegov lastni konec). Skrita kal revolucijskega avanturizma je že v Marji, najstarejši od »revolucijskih« žensk: njen pobeg z ljubimcem je revolucijsko dejanje par excellence in zamenjava za socialno akcijo, ki se dogaja kasneje, v poskusu uveljavljanja potujočih knjižnic. Olga je očarana – kot pubertetnica – od prototipskega žara, ki ga izžareva Konstantin. Njene akcije poskušajo ponoviti formo in vsebino njegovega življenja, hkrati skuša Olga nenehno interpolirati revolucijski zanos v svojo osebno, intimno sfero (Olga Konstantinu: »Čutila sem celo v odsotnosti tvojo roko na svoji, ki jo je vodila... Pod zastavo znanstvenega komunizma... odrešitev proletariata je odrešitev vsega človeškega rodu. Sreča posameznika v žrtvovanju za človeštvo...«)

Človekova intimna sreča, erotični zanos morata biti v oblasti »znanstvenega komunizma«, šele takrat se človek-odrešitelj počuti odrešenega, skladnega s svetom, v katerem prebiva. In na koncu te poti, kar ni samo strašno, je skoraj blazno, Olge ne čaka sreča, marveč umiranje v ledenem mrazu katorge. In presenetljivo, Olga se vendarle nadaljuje v hčeri Geni, ki pa ni več obremenjena s preteklostjo, marveč ujeta v sedanost, ki jo nenehno dopolnjuje s svojo revolucijsko-ludistično logiko golega preživetja v ekstatičnem krču enega samega, dolgega trenutka, instinktivnega parjenja in še bolj instinktivnega odvracanja zla s tem, da ga prevračaš na ramena drugih, že pogubljenih... O

tem svetu ni več mogoče pripovedovati sklenjene zgodbe, samo še fragmenti, tragikomični in groteskni, lebdi v praznem prostoru sveta, ki si je sam, z eno samo, brezobzirno kretnjo zbrisal značilne poteze, nadel pa si je ekstatično norčevsko masko, pod katero so vsi žrtve, rablji, nedolžni in krivci. Zato Geni, kot zadnja, najbolj radikalna »deviacija« Marjinega revolucijskega principa, ni nesimpatična. Nasprotno, njena dejanja, s stališča »stare« evropocentrične morale vredna vsega obsojanja, so v resnici samo globoka skladnost vizij in njihovih uresničitev, nekdanjega, pričakujočega in sedanjega, delujočega sveta revolucionarjev. Revolucije pa so, tako se zdi, v resnici samo trenutki, ko se zamenjujejo ideje, nikakor pa ne tisti, ki s svojo prisilo krojijo tok idej. Zato sta policaja, ki prihajata po skrušene, prestrašene, razočarane, mlahave, vedno enaka, nespremenljiva, memento in signum v enem.

In kako se na koncu tega razmišljanja, ki je želelo osvetliti nekatera oglišča prostora, ki ga imenujemo revolucijski čas, lahko vrnemo v naš čas, med naše počene cevi in s kloako zalite kleti? Umetnost in literatura že davno ne skušata več poučevati. To je generalna sodba umetnostnih znanosti in mišljenja, ki za svoj predmet jemlje ta del človekove dejavnosti.

In kaj potem? Šeligova drama *Volčji čas ljubezni* ni zgodovinska agitka z aktualistično noto, kakršne piše npr. Hochhuth (*Namestnik božji, Vojaki* ipd.) Tudi moralnokritični esej v dramski obliki ni, saj vendarle osvetljuje dogajanje s stališča žrtve in rabljev, žrtvovanih in žrtvujočih, moških in žensk, ljubimcev in ljubosumnežev, povzpenjajočih se in konvertitov, zlomljenih in norih. Govori skozi paleto oseb, vsaka od njih je postavljena vsaj v dve dopolnjujoči se ravnini (Prolog in Drama, tedaj in zdaj), govori o teh ljudeh z neko hladno treznostjo, dramsko dogajanje gradi na avtentični govorici nekdanjega in sedanjih časov, nenehno prestopa iz prostora neuresničene in neuresničljive intimne v prostor revolucijskega vizionarstva, leporečja, da bi se tako približala tisti točki, ki jo smemo imenovati poslednji pogled v brezno. Brezno pa ni samo katorga, ni samo hiralnica, ni samo počasno umiranje v ledenem rekviriranem stanovanju, brezno je človek sam, izpraznjen, opustel, nesposoben obnavljati ekstatične besede in parole, strt v nenehnem iskanju notranjih sovražnikov... tu seveda ne pomaga več noben »znanstveni komunizem«, ne Leninova ikona v kotu, ne katorga, ne Čeka, nihče. Na koncu, v breznu, zareži v človeka samo njegovo življenje, njegovi neizpolnjeni ideali, njegova zla dela... brezno je vizija poslednje sodbe, a ne na onem, marveč že na tem svetu, med temi ljudmi, med zlom, ki se dotika slehernika. Na robu brezna, pred poslednjim korakom, še vedno živi blazna ekstatičnost:

ANDREJ: »...USTVARILI BOMO DRUŽNO NOV SVETI RAJ, V KATEREM BO DEŽELA SOVJETOV IN Z NJO DIKTATURA PROLETARIATA ZAGOTOVILA SREČO VSEM IN VSAKOMUR!«

Kot se zdi, pa ne samo površnemu opazovalcu iz kakšne zahodne meščanske demokracije, marveč nam, ki živimo v pričakovanju tega raja, se rajskost tega raja odmika stran, beži pred nami, komunizem se vedno bolj pogreza v metafiziko in vedno bolj postaja samo predmet kunderovske literature in lecovske aforistike, vedno manj pa uresničeni prostor novega in boljšega sveta. Morda je resnica skrita v koncu Andrejevega monologa ob poslednji Olgini aretaciji (nekaj iz začetka tega monologa smo navedli malo prej):

O, NI ŠE KONCA VOLČJEGA ČASA... VSI MI SAMO SLUŽIMO VELIKIM OBALAM, SANJAM...

Pogovor z Rudijem Šeligom

na razčlembeni vaji za »Vočji čas ljubezni«
v Ljubljanski Drami, 13. junija 1988

BARBARA HIENG

Po mnogokratnem branju vašega besedila sem pridobila posebne vrste kondicijo, tako da ga zdaj berem v silovitem tempu, v kakršnem je napisano. In ob takšnem prebiranju, ki je natančno, vendar zelo hitro, se ne morem izogniti vprašanju ironije. Zanima me vaše stališče do tega in koliko je sicer ironije s strani avtorja, predvsem pa ironije v junakih samih? Pri tem mislim predvsem na Prolog.

RUDI ŠELIGO

Ironija v tem kontekstu najbrž v prvi vrsti pomeni distanco in takšna distanca, posebej v Prologu, pri avtorju v veliki meri obstaja. Ne bi rekel, da je zavestna, vendar že sama snov drame oz. Prologa avtorja nujno vodi v ironijo, saj je jezik, ki ga po moji intenciji uporabljajo nastopajoči, za današnji čas tuj jezik. V njihovih formulacijah (recimo pri Olgi, Konstantinu) so iskrene izjave, vendar ne v sentimentalnem pomenu besede; iskrene so zato, ker junaki s svojim bitjem stojijo za izgovorjenimi besedami. V današnjem času so čisti posmeh visokoverniškem jeziku in zato tako za avtorja kot za receptorja zvenijo ironično. Danes namreč nismo sposobni slišati konteksta, v katerem so te formulacije nastale, in zaradi izgube tega konteksta je tudi jezik odtujen. Ta odtujitev (v kontekstu mislim na vero v odrešitev, v idejo, ki lahko odreši človeštvo, kar je za junake gotovo pristno, za nas pa je to le ironična izjava) povzroča, da sodobni receptor lahko vse to dojema le na ironičen način. Rad bi še dodal, da sem bil tudi sam v veliki zadregi, ko sem napisal prvo varianto besedila. Z Meto (Hočevarjevo) sva se pogovarjala, da so prav te ideološke pasaže predolge ter da zvenijo nekam papirnato. Morda je prav izraz »papirnato« sinonim za tovrstno ironijo. Ob nadaljnjem premišljevanju pa sem ugotovil, da ne smem jezika ne reducirati ne spreminjati, čeprav bi se tako verjetno izognil velikemu delu ironije, kajti prepričan sem, da bi drama tekla povsem drugače, če bi vse skupaj prevedel v današnji neodtujen jezik.

BARBARA HIENG

Intimno sem prepričana, da bo način pisanja Prologa, ki je sosledica nekakšnih ekstraktnih stanj, v izrezu svojega menjavanja dialoga in monologa, pravilno uprizorjen učinkoval izrazito srdito, eksaltirano, torej vse prej kot papirnato. Mislim, da je temu načinu pisanja potrebno najti ustrezan način igranja in uprizoritvenega razmišljanja. Zanima me vaš splošen napotek igralcem, ki bodo ta stanja, recimo temu skorajda citate, uresničili na odru. Ker verjamem, da vsak avtor svoje like sam podoživi ali občuti, najsi bo to s stališča ironije ali na kak drug način, bi rada izvedela

za vaša prav intimna doživetja nekaterih najaktivnejših junakov te igre.

RUDI ŠELIGO

V Prologu ali v celotni igri?

BARBARA HIENG

V celoti, saj Prolog že sam vsebuje celotno uprizoritveno zamisel. V primeru, ko junaku položiš na usta določeno število citatov in ga tako s svojo sugestijo vodiš skozi dramo, mislim, da ga s to arhaično obliko pisanja tudi prav intenzivno doživiš.

RUDI ŠELIGO

Čeprav nisem poklican za dajanje napotkov, lahko rečem, da sem v procesu pisanja igre videl in slišal te citate izgovarjati skrajno resno, s strahotno disciplino, kar pa bo težko. Vsak igralec bi jih moral izgovarjati, kakor da so njegov in naš skupni jezik. Zavestno namreč ne smemo vnašati distance in ironije, čeprav se jima verjetno, glede na naš način doživljanja, noben igralec ne bo mogel povsem izogniti. Vendar se bo moral v vse skupaj vživeti, kakor da gre zares, in kot oseba stati za izpovedanim s svojim celotnim doživljanjem in bivanjem. Rad bi še nekoliko podkrepil misel, da je treba te papirnate parolarske izjave izgovarjati maksimalno resno. V Drami se pojavi Geni. Ona je tista, ki so jo vsi čakali kot odrešiteljico, ki bo prinesla svetlobo v to mučno, razkosano življenje, oddano zgodovini, politiki in svetu, ki ni človeški svet, temveč še zmeraj svet idej (Platon in Hegel), kjer ni prostora za človeka. Vsi hrepenijo po tem, da bi se vrnili k svojemu človeškemu bitju; Geni naj bi s svojo mladostjo, odprtostjo in preprostostjo ustvarila iz njih človeško skupnost. Prikaže se torej Geni, ki nosi v sebi oboje: v eni roki možnost posvetitve človeškega življenja, v drugi hudičevski bič. Revolucionarno početje svojih staršev jemlje zelo resno in jim zato tudi ponuja roko posvetitve človeškega življenja, vendar desna roka z bičem prevlada. Geni prinaša s seboj cel svet maščevanja, pojavi se kot nekakšna roka usode. Genijino početje je smiselno zato, ker so mati in očeta neskončno resno jemali revolucijo, spreminjanje sveta; torej je teža celotne drame očitno položena v njeno ravnanje in v veliki meri odvisna od resnosti drame v Prologu. Genijino hudičevsko početje bo tembolj strupeno, ostro in grozno, kolikor bolj bo začetek uprizorjen ideološko resno, brez ironije in distance.

BARBARA HIENG

Nedvomno so ženske figure v igri (Marja, Olga, Geni) vsaka zase in kot skupina močnejše in tudi nasilnejše od moške trojice. Ali je ženska markantnejši, močnejši del dueta? Če je, zakaj in kako pride do tega?

RUDI ŠELIGO

Pustimo ob strani vprašanje, ali je ženska močnejša ali ne. Tu je namreč možnih veliko odgovorov. (...) Kot veste, je Kollontajeva kot marksistka trdila, da je ženska podrejena, brez prave vloge v družbi, in da s socializmom in revolucijo prihaja čas, ko se mora ženska dvigniti, da bi bila enakovredna moškemu. Vsa ta njena stališča so na X. kongresu KP SZ ostro zavrnili, predvsem Lenin, čeprav je bil še v času svojega izgnanstva (1916. leta, ko je pisal svoj Empiriokriticizem) istega mnenja kot Kollontajeva. Vendar so boljševiki že 1921. leta ugotovili, da vsi ti napori Kollontajeve za emancipacijo ženske ustvarjajo neko novo opozicijo, ki je prav gotovo ne bodo mogli obvladovati. Kollontajeva je bila v prvi vrsti odstranjena iz vseh organov zaradi sodelovanja v delavski opoziciji, bila je ena od voditeljic opozicije, kjer se niso ukvarjali z ženskimi vprašanji, temveč z skrbjo, kako voditi novo državo po revoluciji. To je bila tudi njena bistvena preokupacija v zadnjih letih, ko je še bila v SZ, čeprav je po svetu znana izključno po ženskem vprašanju. Mene je zgodba Kollontajeve, na katero se naslanjam, začela zanimati šele v luči te njene delavske opozicije in ne ženskega vprašanja. Mislim, da šele v opoziciji znotraj monolitne boljševiške partije vse njeno početje, tudi v zvezi z emancipacijo, dobi širše dimenzije. Mislim, da so tedaj Lenin in njegovi natančno ocenili položaj: če bi pustili Kollontajevo, da bi znotraj delavske opozicije še naprej delala in razčlenjevala žensko vprašanje, bi ta opozicija seveda postala težja in nevarnejša za monolitno boljševiško partijo. Ženska kot princip je za vsako vladajočo kasto zmeraj nevaren element. Ne mislim navajati zguljenih formulacij, da gre za iracionalen princip, ki vnaša v moški plan nekaj nenačrnega, vendar je del resnice tudi v tem – in to sem iskal v *Ani*, v *Svatbi*, v *Lepi Vidi*; to iščem tudi v tej drami. Kadar se peklenski princip združi s posvetnimi, vladarskimi močmi in energijami, ki hočejo svet obvladati po določenem načrtu, da bi tekkel po načinu določene politične partije, je ta združitev zmeraj huda in ima težke posledice, tako za partijo kot za sama načela.

Vendar ne bi hotel vsega tega zreducirati na vprašanje iracionalnega in racionalnega, ker menim, da so te besede prešibke za vse skupaj.

BARBARA HIENG

Se vam zgodi hote ali nehote, da ženska v igri najde svojo veliko možnost in na koncu triumfira, vse moške figure pa izginejo na precej nemarkanten način? To vas sprašujem predvsem zaradi Genijinega finala, tako pomembnega za to igro.

RUDI ŠELIGO

Geni ni premočrtna, nobenega načrta nima, kaj bo naredila s svetom, torej z ljudmi, s katerimi živi. Nenehno se bori sama s sabo. Vse strahote na koncu, odstranitev vseh moških, mati v izgnanstvu, kulminirajo na iracionalen način. Sama namreč sploh ni pričakovala, da se bo to zgodilo. Konec v zadnjem prizoru Kotek razumem kot stopnjo njene avtorefleksije, prej ni vedela, kaj hoče, v tem prizoru pa se bistveno spremeni. Naenkrat ugleda samo sebe, ker se prej znotraj svoje dvojne igre ni videla. In ko se prepozna, postane do sveta, predvsem pa do moških še bolj strupena. Drugi začutijo njeno peklensko moč, hkrati pa postane

vsem jasno, da je prava čekistka. In tako se ji dvakratno podredijo: po eni strani zaradi navzočnosti policije, po drugi pa zaradi njene peklenske moči.

ANDREJ HIENG

Zanimivo je dejstvo, da so po tradiciji moški tisti, ki nosijo revolucije, ženske pa so pri tem trpni del – od Dostojevskega pa do dekabristične revolucije. Kot aktivne revolucionarke se pojavljajo pravzaprav zelo pozno, verjetno zato, ker je vsa motorika pripisana predvsem moškemu, ne pa ženski.

RUDI ŠELIGO

To je v skladu s teorijo Kollontajeve. Na svojih predavanjih je preanalizirala vso svetovno literaturo in položaj ženske, kot se kaže v njej. Govorila je o tem, da gre za del človeštva, ki mora ves čas le trpeti. Po podlagi tega je prišla do formulacije, da z oktobrsko revolucijo nastopi čas, ko se trpnost, vdano prenašanje usode ženske preneha. Gotovo se tu pokaže pomemben preobrat.

BARBARA HIENG

Še kratko vprašanje. V besedilu se pojavljata dve asociaciji: omenjate vizionarske pokrajine nepopisnih južnjaških barv in množico natančno popisanih rekvizitov iz živopisne navlake, prado živega kiča, krep papirja, lectovih figur itd. Kakšno vlogo imata ti čisto posebni likovni atrakciji?

RUDI ŠELIGO

Predstavljata protiutež nasilju, surovosti in odrešujoči ideji, ki so za človeka zmeraj sivi, sta edina realnost, ki človeka hkrati tudi razveseljujeta. Po oktobrski revoluciji je nemogoče imeti naravne rože in barve, vse to ne obstaja več. Samo na umeten način je mogoče delati barve, rože, skozi umetelno izdelana očala pa videti živopisno nebo, kajti po oktobru je nebo samo še sivo.

META HOČEVAR

Mislim, da ti detajli sploh zelo konkretizirajo dramo.

RUDI ŠELIGO

Lani sem bral »Moskovski dnevnik« Walterja Benjamina. V tej drobni knjižici avtor popisuje, kako je nenehno iskal posebno izdelane igračke, se sprehajal po trgih in opazoval lampijončke, barvne papirčke. To ga je zanimalo bolj od vsega drugega, čeprav bi pričakovali, da bo kot eden najpomembnejših marksistov tistega časa napravil analizo sovjetskega dogajanja. Mislim, da sem nekatere stvari, ki recimo kruh v obliki lire, prevzel od njegovega opisa v knjigi. (...)

Oktobrsko revolucijo in dogajanje v SZ jemljem seveda kot paradigmo, kot konec celotnega kulturno filozofsko civilizacijskega razvoja Evrope, ki je dejansko kulminirala s Heglom. Marksisti niso v tem iznašli ničesar novega. Obstaja samo vrhovna ideja, ki se vrne k sebi, človek pa je posoda in ideja včasih potuje skozenj. Kot naročena mi je prišla novela Kollontajeve »Ljubezen treh generacij«, ki sicer umetniško ni dobra, preveč shematska je, in obsedalo me je izjemno preprosto vprašanje: kako je mogoče predati svoje bitje, bivanje, vsa čustva in misli v službo ideji, ki naj odreši svet, in pri tem še ostati človek. Začel sem se spraševati, če vse to ne vodi v pomembno, radikalno človeško invalidnost. Ali ne vodi ta pohabitev v tako

strašno človeško destrukcijo, da je potem zloraba revolucije nujna, ker je že ta položaj v temelju človeka povzročil, da je od tega trenutka dalje usodno pohabljen. In to pravzaprav zelo preprosto vprašanje skušam eksplicirati.

ANDREJ HIENG

Se vsi ti liki zavedajo svoje usode?

RUDI ŠELIGO

Verjetno ne. Olga je recimo preveč predana temu toku, tej službi uresničitve vrhovne ideje. Pri nekaterih pa obstajajo prebliski. Pri Geni prav gotovo.

IGOR SAMOBOR

Mislim, da se to vsakega nekoliko dotakne. Vprašanje pa je, ali je to zavestno ali le posledica tistega, kar išče.

ANDREJ HIENG

Je Geni v vseh izrazih življenja optimalna?

RUDI ŠELIGO

Meni se kaže kot nabito polna figura, predvsem z erotičnimi energijami. Geni vse počne z erotično energijo – je policistka z erotično energijo. In zato je hudičeva.

META HOČEVAR

Mislim, da velja za vse osebe, predvsem pa za ženske like, da so totalne. Marja, recimo, z malce drugačno izkušnjo, kot jo ima Geni, skozi katero razumeva ta svet.

RUDI ŠELIGO

Gotovo je Marja bistveno različna, ne le skozi politično-historični vidik, temveč tudi skozi psihologijo svoje figure. Marja je bistveno ženska trpna figura, ohranja stari evropski model in sprejema svojo vlogo, da je ta svet treba razumeti, vendar ga ne urejati, ker je to stvar drugih. Olga in Geni pa svet spreminjata, da bi si v njem našli ustrezen prostor.

ANDREJ HIENG

Če gledamo na Marjo s teatsko praktičnega stališča, je lahko nevarno, da bi Marja prevzela nujno vlogo rezonerja. Nevarnost je v tem, da prevzame samo takšno modrijansko in komentirajočo vlogo. Zato mora privzeti nekakšen akcent matere zemlje, ohranjajočega principa, če nočemo, da bi jo drugi dinamični liki s svojo agresivnostjo in silovitostjo prekrili.

RUDI ŠELIGO

Strinjam se, da obstaja nevarnost, da se Marja pojavlja kot komentator. Vendar se brez nje druge osebe sploh ne bi zbrale v tem prostoru, le zaradi nje so vse skupaj.

META HOČEVAR

Marja je tudi tista, ki lepi črepinje, krožnik, ko se ta svet razbije. Tudi meni se v uprizoritvenem branju pojavlja nevarnost, da bi bila le komentator. Marja je povsem znotraj tega sveta, te ironije, ni izločena iz dogajanja. Zdi se mi tudi zanimivo, da se na ta svet zmeraj bolj lepi tudi Konstantin, ki sicer težje, skozi drugo izkušnjo in po drugi poti pride v ta svet, in to v končnem prizoru »Kotek«. Ta zadnji prizor »Kotek« bi lahko potegnili v nekakšno

brezčasje, v nekakšen epilog, v neko dokončnost, ki pa seveda pušča odprto vprašanje o delovanju ženskega principa. Upriporitev namreč ne sme dati odgovora na to, izzveneti mora v dilemo, v sugestijo. Napačno bi bilo namreč iskati rešitev tega vprašanja. Iščemo le pot, po kateri se ta razmerja dogajajo, in po mojem mnenju se igra ne zaključí z združitvijo moškega in ženske, temveč le z odnosom moški ženska. Celotno uprizoritev je treba gledati na nivoju tega odnosa.

IGOR SAMOBOR

Meni se vse to kaže kot problem izkušnje. Zdi se mi, da se ves čas govori o isti ženski, o isti lastnosti, istem hotenju, ženski kot univerzalnem bitju, le podani skozi različne zgodovinsko dane okoliščine in različne izkušnje. Skozi Marjo se pokaže pomiritev z vsem s pomočjo lastnega spoznavanja, skozi Olgo neka sredina, Geni pa predstavlja nekakšno začetno fazo življenja. Pri moških likih mislim, da Mitin nosi s sabo izkušnje neke daljše tradicije in je zato na določen način bližji Marji.

RUDI ŠELIGO

Ob pisanju sem imel v glavi nekakšne koncentrične kroge, ki segajo zmeraj bolj v jedro stvari. Recimo pri ženskih likih: Marja nastopa analitično, z njo se je že vse zgodilo in ona le še poroča o tem dogajanju; Olga je že bolj v neposrednem dogajanju in del preteklosti, o kateri poroča, je že v drami; Geni pa je brez vsakršne preteklosti, kar stori, se odigra neposredno v prizoru. Zapiranje empirične izkušnje pa zahteva zmeraj bolj natančno formuliranje vprašanja.

META HOČEVAR

Na katero pa mora gledalec sam najti svoj odgovor.

RUDI ŠELIGO

Objektivno je to vprašanje sicer natančno formulirano, vendar odgovora nanj ni. Spet smo pri okoliščinah, zgodbah, kako se je kaj zgodilo. A to ni odgovor, to so le novi argumenti za isto vprašanje, nove zgodbe.

IGOR SAMOBOR

Meni se dozdeva, da gre neprestano za podvajanje strasti, ki so osnova za različne okoliščine in se kažejo na različne načine.

BARBARA HIENG

Zakaj je Olga na začetku drame pasivna, mlahava. Je takšna v resnici ali se mi to le dozdeva?

RUDI ŠELIGO

Olga dejansko čaka le še milostni udarec.

META HOČEVAR

Mislim, da je ves čas komaj čakala na ta milostni udarec in da je to zanj nekakšna smrt. Pravzaprav le še vegetira. Zato se mi zdi najbolj tragična figura, ker ni sposobna ustvarjati in najti svojega sveta. Marja je mnogo bolj optimistična, ne živi od svojih spominov, nahaja se tukaj in zdaj, sicer v svoji lupini, vendar je totalna, ni nekaj preteklega.

Rudi Šeligo

Bibliografija

Pripovedna proza

KAMEN.

prva obj.: PERSPEKTIVE 1/1960-61 št. 5, 6, 7.
knjiž. obj.: Obzorja, Maribor: 1968.

STOLP.

prva obj.: PERSPEKTIVE 3/1962-63 št. 23-24, 27.
knjiž. obj.: Državna založba Slovenije, Ljubljana: 1966.

TRIPTIH AGATE SCHWARZKOBLEK.

knjiž. obj.: Obzorja, Maribor: 1968.
Mladinska knjiga, Ljubljana: 1982.
snem. knj.: M. Klopčič; RTV Ljubljana 1970.
prevoda: madž. j.: Bodriš I.; Forum, Novi Sad: 1969.
srh. j.: D. Poznanović; v: ZIDINE I PROSTRANSTVO
Nolit, Beograd: 1969.

ALI NAJ TE Z LISTJEM POSUJEM.

prva obj.: PROBLEMI 7/1969 št. 83-84.
knjiž. obj.: Obzorja, Maribor: 1971.
prevod: srh. j.: D. Poznanović; Rad, Beograd: 1979.
priredba za radio: RTV Ljubljana 1972, prem. 24. 11. 1972,
rež. R. Sajko.
prevoda priredbe: franc. j.: V. Jesenik, RTV Lj. 1973.
angl. j.: E. Jereb + A. MacKinnon, RTV Lj. 73
upr. na slov. odrih:
PEKARNA | sez. 1973/74 | prem. 25. 1. 1974 | rež. L. Kralj.

POGANSTVO.

knjiž. obj.: Cankarjeva založba, Ljubljana: 1973.

RAHEL STIK.

knj. obj.: Mladinska knjiga, Ljubljana: 1975.
prevod: srh. j.: T. Detiček-Vujanović; Narodna knjiga,
Beograd: 1976.

MOLČANJA. Črtice in legende.

knjiž. obj.: Mladinska knjiga, Ljubljana: 1986.

Dramska besedila

KDOR SKAK, TISTI HLAP. Historija v treh
dejanjih.

prva obj.: DIALOGI 3/1972 št. 12, 4/1973 št. 1, 2.

knjiž. obj.: Obzorja, Maribor: 1973.

upr. na slov. odrih:
EKSPERIMENTALNO GLEDALIŠČE GLEJ | sez. 1972/73 |
prem. 26. 1. 1973 | rež. D. Jovanović.

ŠARADA ALI DARJA. Monodrama.

upr. na slov. odrih:
EKSPERIMENTALNO GLEDALIŠČE GLEJ | sez. 1975/76 |
prem. 11. 12. 1975 | rež. Ž. Petan.

ČAROVNICA IZ ZGORNJE DAVČE. Igra v trinajstih prizorih.

prva obj.: PRIMORSKA SREČANJA 1977 št. 1/2, 3, 4, 5.
knj. obj.: Mladinska knjiga, Ljubljana: 1978; v: LEPA VIDA,
ČAROVNICA IZ ZGORNJE DAVČE.
prevod: srh.: G. Janjušević; v: ANA I DRUGE DRAME Narodna
knjiga, Beograd: 1986.
upr. na slov. odrih:
SLOVENSKO LJUDSKO GLEDALIŠČE CELJE | sez. 1977/78 |
prem. 30. 12. 1977 | rež. D. Jovanović.

LEPA VIDA.

knjiž. obj.: Mladinska knjiga, Ljubljana: 1978; v: LEPA VIDA,
ČAROVNICA IZ ZGORNJE DAVČE.
prevod: srh.: G. Janjušević; v: ANA I DRUGE DRAME Narodna
knjiga, Beograd: 1986.
upr. na slov. odrih:
DRAMA SNG MARIBOR | sez. 1978/79 | prem. 1. 6. 1979 |
rež. F. Križaj.

SVATBA. Drama v štirih dejanjih.

prva obj.: DIALOGI 1981 št. 5 (samo prvi dve dej.)
knjiž. obj.: Obzorja, Maribor: 1981.
prevodi: srh.: G. Janjušević; v: ANA I DRUGE DRAME Na-
rodna knjiga, Beograd: 1986.
maked.: I. Milčin
madž.: Sziveri J.
nem.: K. D. Olof; v: Theaterbibliothek, Droschl Vrl.,
Graz: 1987.
hrv.: F. Zagoričnik.
upr. na slov. odrih:
PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ | sez. 1980/81 | prem.
9. 1. 1981 | rež. D. Jovanović.
DRAMA SNG MARIBOR sez. 1981/82 prem. 9. 10. 1981 | rež.
M. Korun.

ANA. Drama.

knjiž. obj.: Mladinska knjiga, Ljubljana: 1984; v: ANA, SVET-
LOBA IN SEME.

prevod: srh.: G. Janjušević; Sterijino pozorje, Novi Sad: 1985
in v: ANA I DRUGE DRAME Narodna knjiga,
Beograd: 1986.
nem.: E. Prunč

upr. na slov. odrih:
SLOVENSKO MLADINSKO GLEDALIŠČE | sez. 1983/84
prem. 24. 4. 1984 | rež. D. Jovanović.

SLOVENSKA SAVNA. Pasijonska igra.

knjiž. obj.: Cankarjeva založba, Ljubljana: 1987.
prevoda: srh.: G. Janjušević; v: SCENA 22/1986 št. 44 (ju-awg).
alb: A. Gaši.
upr. na slov. odrih:
SLOVENSKO MLADINSKO GLEDALIŠČE | sez. 1986/87 |
prem. 21. 4. 1987 | rež. D. Jovanović.

VOLČJI ČAS LJUBEZNI. Drama s prologom. Po nekaterih motivih Aleksandre Kollontajeve.

knjiž. obj.: zal. Wieser, Celovec: 1988.
upr. na slov. odrih: DRAMA SNG V LJUBLJANI | sez. 1988/89 |
prem. 11. 11. 1988 | rež. M. Hočevar.

Televizijska igra

SVETLOBA IN SEME. TV groteskna komedija.

prva obj.: NOVA REVUJA 2/1983 št. 12.
knjiž. obj.: Mladinska knjiga, Ljubljana: 1984; v: ANA, SVET-
LOBA IN SEME.
prevod: angl.: G. Fras; RTV Lj. 1986. (kot radijska igra)

Radijski igri

VLAHI. Radijska igra po noveli ŽIL.

RTV Ljubljana 1974.
prem. 27. 12. 1974, rež. R. Sajko.
prevodi: nem.: G. Fras; RTV Lj. 1975. (nasl. DIE FREMDEN.)
franc.: E. Jereb; RTV Lj. 1975. (nasl. LE TEMPS
D'ERRER)
srh.: M. Hečimović; RTV Lj. 1975.

JEZIK »PASCAL«. Radijska igra.

RTV Ljubljana 1985, prem. 4. 10. 1985, rež. A. Jan.
prevod: franc.: V. Jesenik; RTV Lj. 1986.

Aleksandra Kollontaj Avtobiografija

Nič ne more biti težjega kot napisati avtobiografijo. Kaj naj se poudari? Kaj je obče zanimivo? Predvsem velja pisati odkrito in ne igrati konvencionalne skromnosti. Če si pozvan, da pripoveduješ o svojem življenju, da bi to, kar je bilo, postalo koristno skupnosti, lahko to pomeni pač samo to, da je človek v življenju že kaj storil, kakšno delo, ki ga ljudje pripoznavajo. Zato velja pozabiti, da govoriš o samem sebi, in se distancirati od lastnega jaza, da bi tako poročal o svojem žitju in bitju, kolikor je le mogoče objektivno. To bom poskusila. Če mi bo pa uspelo, je drugo vprašanje. Pri tem moram priznati, da si v tej avtobiografiji v določenem smislu zastavljam tale problem: da bom pri tem, ko gledam malce radovedno nazaj in se zaziram v prihodnost, sama sebi predstavila najpomembnejše prelomnice svojega bivanja in delovanja. *Na ta način mi lahko uspe, da izpostavim to, kar je v prvi vrsti pomembno za boj za osvoboditev ženske in ima nadaljnji obči socialni pomen.*

Že zelo zgodaj sem se zavedala, da svojega življenja nikakor ne smem oblikovati po danem kopitu in da bi morala prerasti samo sebe, da bi lahko spoznala resnično usmeritev svojega življenja. *Pri tem sem se zavedala tudi tega, da bom na ta način pomagala svojim sestram, da oblikujejo svoje življenje po lastni svobodni izbiri, ne pa po ustaljenih tradicijah.* Samo po sebi se razume, da le toliko, kolikor dopuščajo socialne in ekonomske razmere. Vedno sem tudi verjela, da mora priti čas, v katerem bodo žensko presojali po istih merilih kot moškega. *Kajti častnega mesta v človeški družbi nima zaradi svoje specifično ženske kreposti, temveč zaradi vrednosti koristnega dela, ki ga opravlja, vrednosti svoje osebnosti kot človeka, kot državljana, kot misleca, kot borca. Nezavedno je bil ta motiv vodilna sila mojega celotnega življenja in delovanja. In svojo*

pot, delati, bojevati se, ustvarjati z ramo ob rami z moškimi in si prizadevati za obči človeški cilj (saj že blizu trideset let pripadam komunistom), pri tem pa oblikovati svoje osebno intimno žensko življenje po lastni volji in po danih zakonih svoje narave, to je tisto, kar je pogojevalo moje poglede. In to mi je uspelo, svoje intimno življenje sem urejala po svojih lastnih merilih in svojih ljubezenskih doživetlj nisem nič bolj tajila kot moški. Predvsem pa nisem nikoli dopustila, da bi čustva, ljubezenska radost ali bolečina, zavzemala prvo mesto v mojem življenju, kajti v ospredju so vedno bili ustvarjanje, delovanje, bojevanje. Dosegla sem to, da sem postala član vladnega kabineta, prvega boljševiškega kabineta v letu 1917/18, in prva ženska sem, ki je bila imenovana za poslanika – to delo sem opravljala tri leta in se s tega položaja umaknila po lastni volji.

To lahko dokaže, da zmore ženska vendarle stati nad konvencionalnimi sponami svojega časa: svetovna vojna, viharji, revolucionarni duh, ki je tedaj vladal na vseh koncih sveta, je veliko pripomogel k temu, da je bila nezdravi, prenapeti dvojni morali odkrhnjena ost. Ljudje so se že navadili, da igralkam in ženskam svobodnih poklicev niso postavljali previsokih zahtev npr. na področju njihovega zakonskega življenja. Diplomacija pa je kasta, ki bolj od vseh drugih ohranja svoje stare navade, običaje, tradicije in predvsem svoj strogi ceremonijal. Da je bila ženska »svobodna«, samostojna ženska pripoznana na tem položaju brez nasprotovanja, kaže, da je prišel čas, v katerem enakovredno ocenjujejo vse ljudi po njihovi delovni sposobnosti in njihovem splošnem človeškem dostojanstvu. Ko sem bila imenovana za poslanika v Oslu, sem se zavedala, da sem s tem dosegla zmago ne le zase, temveč za ženske sploh, in sicer zmago nad njihovim najhujšim sovražnikom, ki ga

tu imenujemo konvencionalna npravna morala in konservativno pojmovanje zakona.

Če so mi priložnostno rekli, da je vendar dejansko slajno, da pokličejo na tako odgovoren položaj žensko, sem si vedno mislila, da pglavitna zmaga za osvoboditev žensk konec koncev ni samo v tem dejstvu, temveč da je prav posebnega pomena, da je bila vpeljana v vrste kaste, ki se še danes posebej zavzema za tradicijo in navidezno moralo, ženska, kakršna sem jaz, ki je obračunala z dvojno moralo in tega nikdar ni skrivala. Tako lahko primer mojega življenja služi za to, da se prežene prikazen dvojne morale tudi iz življenja drugih žensk, in to je najpomembnejša točka moje dejavnosti, ki ima neko gotovo, socialnopsihološko vrednost in nekaj prispeva k boju za osvoboditev delovnih žena. Da pa ne bo nesporazuma, naj povem, da sem še daleč od tipa povsem nove ženske, ki svoje ženske doživljaje jemljejo razmeroma zlahka in lahko bi se reklo, k sreči površno, katerih čustva in duševna energija so usmerjena na vse druge stvari v življenju, samo na sentimentalna ljubezenskega čustva ne. Saj vendar pripadam še generaciji žensk, ki so dorašle na prelomu zgodovine. Ljubezen s svojimi mnogimi razočaranji, s svojimi tragedijami in večnimi zahtevami po popolni sreči je še vedno igrala zelo veliko vlogo v mojem življenju. Veliko, veliko preveliko vlogo! Kajti s tem se je brezplodno in konec koncev brez koristi porabilo veliko dragocenega časa in energije. To je bilo prav neverjetno razsipavanje naše duševne energije, poniževanje naše delovne sile, ki se je iztekala v neustvarjalne čustvene doživljaje. Res pa je, da smo me, tako jaz kot tudi veliko drugih dejavnih, bojujočih se in delujočih sodobnic, znale pojmovati ljubezen ne kot pglavitni smoter našega življenja in postaviti v njegovo središče delo. Pa vendar, koliko več bi

Aleksandra Kollontaj

Položaj ženske v družbenem razvoju

lahko ustvarile in dosegle, če se naša energija ne bi razblinjala v večnih bojih z *lastnim jazom* in s čustvi do drugega. Bile smo večno obrambno vojno proti vdoru moškega v naš jaz, boj za problemsko področje: delo ali zakon in ljubezen. Me, starejša generacija, še nismo znale, kakor večina moških in kakor se danes učijo tudi mlade ženske, harmonično povezati delo in ljubezensko hrepenenje, *tako da ostane delo poglobitveni smoter eksistence*. Naša napaka je bila, da smo v *moškem*, ki smo ga *ljubile*, vsakokrat hotele najti *Edinega, tistega, za katerega misliš, da lahko z njim združiš svojo dušo in nas je pripravljen popolnoma pripoznati kot duhovno-telesno silo*. Toda vedno znova se je izteklo drugače, kajti moški nam je stalno poskušal vsiliti svoj jaz in nas popolnoma privarnati sebi. In tako je pri vseh in vedno znova nastajal neizogiben odpor, ljubezen je postajala spona. Počutile smo se zaslužnjene in smo poskušale zrahljati ljubezenske vezi. In po boju z ljubljenim moškim, ki se je večno ponavljal, smo se odtrgale in hitele proti svobodi. Bile smo *znova same, nesrečne, osamljene, toda svobodne – svobodne za delo, ki smo si ga izbrale in ljubile...*

Dokončna in vsestranska osvoboditev ženske je možna šele v komunizmu. To tudi pojasnjuje, zakaj so se najbolj zavedni deli mednarodnega ženskega proletariata postavili v vrste komunističnih partij. Poleg tega želimo razpravljati še o nekem pomembnem dejstvu, ki ga v nobenem primeru ne smemo preskočiti. Čeprav je namreč večina proletariata šele naknadno uvidela, da je boj za osvoboditev ženske sestavni del lastnega razrednega boja, je avantgarda delavskega razreda – socialisti – to dojela na samem začetku. Že utopični socialisti zgodnjega 19. stoletja – Saint-Simon, Fourier in njuni privrženci – so razpravljali o ženskem vprašanju. Utopisti pa niso mogli odkriti dejanskih vzrokov za zatiranje ženske, tj. žal niso spoznali, da je do zaslužjenosti ženske prišlo zato, ker je prenehala opravljati za celoten kolektiv koristno in produktivno delo. Zato tudi niso videli rešitve ženskega vprašanja v obveznem delovnem prispevku ženske za družbo. V njihovih očeh je ženska ostala soproga ali svobodna ljubica, to pa je obkraj izključno »prijateljica« in pomočnica moškega in ne samostojna produktivna delovna sila.

Da pa so utopisti razpravo o enakopravnosti ženske sploh sprožili in vrh tega še izredno polemično in da se v svojih kritičnih analizah niso zadovoljili z vlogo ženske v poklicu in pred zakonom, temveč da so načeli tudi njen položaj v zakonu, je brez dvoma njihova velika zasluga. Claude – HERNI SAINT – SIMON je ogorčeno napadel »dvojno moralo«, tega otroka svetohlinske meščanske družbe. Vrsta kritično mislečih žensk je v 19. stoletju znova poprijela in razvila naprej, kar so utopisti povedali na temo enakosti med spoloma, o ljubezni in zakonu, ter njihovo zavzemanje za »svobodo čustev«. Te ženske so se dosledno

branile, da bi se udeležile meščanskega ženskega gibanja, ker so bile mnenja, da je tako imenovano »žensko vprašanje« pač bistveno bolj zapletena in obsežna zadeva, kakor pa pravica do enake izobrazbe ali dostop do volilnih zaboječkov. K najbolj fascinantnim in bojevitim predstavnicam boja za pravico ženske do svobode čustev sta spadali George Sand, francoska pisateljica in revolucionarna aktivistka francoske revolucije 1848, ter prva novinarka v Ameriki Margareth Fuller. Bili sta sodobnici. Margareth Fuller je odločilno vplivala na diskusijo o teh vidikih ženskega vprašanja predvsem s svojim osebnostnim izžarevanjem in ne toliko z zreli in premišljenimi pisateljskimi deli.

Robert Owen – sicer utopist, toda zelo praktičen – je kot utemeljitelj združnega gibanja v Angliji uvidel, kako pomembno je sodelovanje ženske. V njegovo prvo zadrugo je bilo včlanjenih zelo veliko delavk. (...)

Manifest komunistične partije Karla Marxa in Friedricha Engelsa raziskuje žensko vprašanje znanstveno, in sicer z vidika družine in zakona. Knjiga Friedricha Engelsa Izvor družine, privatne lastnine in države pogloblja in razvija argumente iz Manifesta, medtem ko Kari Marx v Kapitalu z drugače zastavljenim vprašanjem dokazuje, da sta širjenje ženskega dela in izkoriščanje ženskega dela po kapitalu produkt procesa koncentracije v kapitalističnem produkcijskem sistemu.

V tej povezavi »žensko vprašanje« ni bilo več samo čisto praktičen vidik razrednega boja, zdaj je bilo tudi teoretični sestavni del proletarskega boja za osvoboditev. Prva internacionala je, ko je postavljala svoje praktične zahteve, razpravljala tudi o tistih vprašanjih, ki so bili v zvezi z ženskimi delom. Kari Marx je ostro obsodil

ALEKSANDRA KOLLONTAJ:
ZAČETNI ODLOMEK IZ AVTORIČINE AVTOBIOGRAFIJE,
NAPISANE JULIJA 1926
ZA ZBORNIK FUHRENDE FRAUEN EUROPAS,
IZŠEL 1926 V MUNCHNU.

(iz knjige A. Kollontaj: *Ženska v socializmu*, UK ZSMS 1982, Krt 7, str. 21-23)

* (cikel 14 predavanj spomladi 1921 na leningrajski univerzi: knjiga izšla 1926 v Oslu)

predlog desnega in malomeščanskega krila v internacionali, ki je hotelo iz ozira do družine omejiti žensko delo. Seveda je bil dejanski namen tega lažnega predloga omejiti konkurenco na trgu dela. Prva internacionala pa je imela žensko delo za neizogibno in je zagovarjala položaj ženske kot matere ter zahtevala reformo zakonov, ki naj bi ščitili delovno silo in zdravje žensk. Ker je prva internacionala vztrajala pri družbeni potrebnosti ženskega dela, istočano pa je spoznala tudi pomen osvoboditve ženske in upoštevala dodatno funkcijo ženske kot matere, je od vsega začetka zavzela o ženskem vprašanju dosledno in pravilno stališče. Ugotavljamo, da so se delavski razred in feministke dejansko grobo razlikovali eden od drugega in da so v ženskem vprašanju zastopali nasprotujoča si mnenja. Feministke so se angažirale izključno za ideal enakosti. Delavski razred pa je prepričan, da ima osvoboditev ženske pač dva vidika in da kakršnekoli abstraktne pravice položaja ženske ne bi izboljšale, temveč nasprotno poslabšale. Take vrste zakoni bi, mimogrede omenjeno, spremenili življenje vseh delovnih ljudi. Enake pravice in še posebno državna skrb za ženske kot matere so bile v »ženskem vprašanju« dolgoročni cilj komunistov, avantgarde proletariata.

V sedemdesetih letih zadnjega stoletja je bila publicirana knjiga Avgusta Bebla Ženska in socializem, ki je bila medtem prevedena v vse jezike, celo v kitajskega in japonskega. Samo v Nemčiji je doslej doživela več kot petdeset izdaj. Ta uspeh govori sam zase. Z vso pravico je mogoče ugotoviti, da je ta knjiga za delovno žensko postala pravi evangelij. Kar je bilo v delih Marxa in Engelsa samo nakazano in kar je še vedno zravvalo hrbtnico politiki I. internacionalne v ženskem vprašanju, ni Bebel samo pregnantno, ljudsko in razumljivo formuliral, ampak je te teze razvil naprej, vtem ko jih je podprl s silnim izvirnim historičnim materialom. Bebel je dokončno dokazal, da je zgodovinska naloga delavskega razreda nerazdružljivo povezana z nalogo doseči osvoboditev ženske. Pokazal je tudi pravilno pot za osvoboditev ženske – ta pot je zmaga delavskega razreda in udejanjenje komunističnega sistema. Bebel je razpravljal o

vseh vidikih »ženskega vprašanja« in se tudi ni bal uganjati svojih vragolij s hinavščino meščanske družbe v spolni morali in zakonu. Njegova največja zasluga pa je, da je tako eksaktno formuliral dvojno nalogo delavskega razreda v procesu, ki vodi k osvoboditvi ženske: to je bojna enotnost. Enotnost, kar zadeva kratkoročne in dolgoročne cilje, pri čemer je hkrati nedvoumno opozoril na tiste posebne naloge, ki jih ima delavski razred do mater. Proletarsko žensko gibanje je podrejeno enotnemu boju delavskega gibanja. Njegove posebne zahteve prispevajo k razvoju in utrditvi delavskega gibanja.

Beblova knjiga je imela velik vpliv in je bila izredno koristna ženskam II. internacionalne, ki so bile negotove in slepe in so proletarskemu ženskemu gibanju iskale pravo pot.

Od devetdesetih let prejšnjega stoletja je število pripadnikov proletarskega ženskega gibanja opazno zrastle. Delavke so se trdno združile z bojem delavskega razreda, nastopale v sindikatih in socialističnih strankah ter se aktivno udeleževale štrajkov, množičnih gibanj, demonstracij in svetovnih kongresov proletariata.

V času pred prvo svetovno vojno je proletariat lahko računal s približno milijonom organiziranih delavk. Značilno je, da so v socialističnih strankah ženske pogosto pripadale »levim«.

Z rastjo delavskega gibanja in istočasnim razcvetom in utrditvijo socialističnih idej so v delavsko gibanje množično vstopale politično aktivne ženske. Cela vrsta jih je s svojo prakso in s svojimi teoretičnimi deli postala zgled socialističnega gibanja. (...)

Z nastankom III. internacionalne je proletarsko žensko gibanje dokončno postalo del organiziranega revolucionarnega boja delavskega razreda. To je bilo na prvem kongresu III. internacionalne leta 1919 izrecno ugotovljeno. Kolikor močnejše postaja revolucionarno delavsko gibanje in kolikor višje postavlja svoje cilje, toliko polnejše se v njem izgubi žensko gibanje, toliko lažje mu tudi uspe v obdobju diktature proletariata rešiti tisti gordijski vozec tako imenovanega ženskega vprašanja,

na katerem je tako bedno spodletelo meščanski družbi. Kolikor bolj se bližamo zmagi delavskega razreda in triumfu komunističnega sistema, toliko jasneje se oblikuje prihodnost žensk. Zdaj je odvisno od samih žensk, od stopnje njihove politične zavesti in njihove revolucionarne aktivnosti, ali bo trenutek njihove dokončne osvoboditve nastopil v bližnji prihodnosti. (...)

(ODLOMEK IZ 8. PREDAVANJA)

(...) Najpomembnejše dejanje revolucije je uvedba splošne delovne obveznosti za vse odrasle moške in ženske. Ta zakon je v življenju ženske pripeljal do spremembe, ki je brez primere v dosedanji zgodovini. Vlogo ženske v družbi, državi in družini je spremenil bistveno močnejše kot vsi drugi dekreti po oktobrski revoluciji, ki so razglašali politično in državljansko enakopravnost ženske. Kot npr. pravica žensk, da so voljene v delavske svete in druga ljudska predstavništva, ali pa tudi novo zakonsko pravo z dne 18. in 19. decembra 1917, ki postavila zakon kot partnerstvo med enakopravnima individuoma. Ta pravna norma pomeni pravzaprav samo formalno enakost pred zakonom, dejansko pa je ženska zaradi še obstoječih meščanskih tradicij še naprej diskriminirana in oropana polnoletnosti.

Zdaj govorimo o oblikah zavesti, tradicijah, navadah in morali. Šele s splošno delovno obveznostjo se spremeni vloga ženske v narodnem gospodarstvu. Zdaj je splošno sprejeta kot delovna sila, ki se udeležuje družbeno koristnega dela za kolektiv.

Iz tega razvoja lahko potegnemo zaključek, da se bo enakopravnost ženske sčasoma udejanila na vseh drugih področjih. Kajti vemo, da sta vloga ženske v družbi in razmerje med spoloma odvisna od njene funkcije v produkciji. Zato si moramo priti na jasno prav o revolucionirajočem pomenu uvedbe splošne delovne obveznosti za osvoboditev ženske. (...)

Prebivalstvo v Sovjetski zvezi je tačas pred nalogo, da zviša produktivnost vsakega posameznega delavca in vsake posamezne delavke. Doslej o kakšni daljnosežni reformi splošnih življenjskih pogojev

še ni moglo biti govora, kajti največji del delavskega razreda živi danes še v pogojih, ki so dediščina meščanske preteklosti. Energija delavk se deloma trati z neproduktivnimi uslužnostnimi opravili za lastno družino in je izgubljena za produkcijo družbenih vrednosti in porabnih dobrin. Delavke torej samo delno vnašajo svojo energijo v produkcijski proces. Posledica tega je seveda, da pogosto opravljajo nekvalificirano delo, in poleg tega je želeti, da bi bila kvaliteta njihovega dela drugačna.

Ženske enostavno nimajo časa, da bi se v svojem poklicu najprej izobraževale. Jasno je, da se njihova delovna kvaliteta v produkciji toliko bolj znižuje, kolikor bolj se delovna sila žensk porablja izven družbenega produkcijskega procesa. Delavka in mati, ki noč za nočjo prebedi nad dojenčkovo zibko in ki je prisiljena, da se v svojem prostem času posveča družini in gospodinjstvu, je seveda na delovnem mestu manj pozorna kot moški, ki lahko ponoči nemoteno spi in mu poleg tega ni treba skrbeti za raznovrstne družinske obveznosti. (...)

V naši sovjetski republiki smo vprašanje materinskega varstva reševali v popolnem soglasju z najvažnejšimi ekonomskimi nalogami. Da bi spet spravili v tek produkcijo in da bi razvili produkcijske sile v naši deželi, moramo vso potencialno delovno silo osvoboditi njenega doslej neproduktivnega dela in te rezerve delovne sile, ki so že na razpolago, izkoristiti za obnovo narodnega gospodarstva. Toda ravno zato moramo tudi posebno paziti na to, da bodo prihajajoče generacije delavcev zagotavljale obstoj naše delavske republike. Naša delavska vlada tačas vsekakor razvija popolnoma nove perspektive. Če ima človek te perspektive za prave, mora

tudi videti, da se problema osvobajanja žensk ter materinstva pri nas rešujeta sama od sebe. Dolžnost preživljanja prihajajoče generacije zdaj ni več naloga družine, temveč naloga države in družbe, in posebno skrb za naše matere in ni le iz obzira do teh žensk, temveč ker mora naša delavska država v tem prehodnem obdobju rešiti važne ekonomske naloge: ženske moramo osvoboditi neproduktivnega dela v službi družine, da bodo končno lahko delale na razumen način – tudi v interesu družine. Zdravje ženske je treba posebno varovati, ker se samo tako lahko zagotovi pozitivna rast prebivalstva. V meščanski družbi razredni antagonizem, razdrobljenost družbe na enodružinska gospodinjstva in seveda tudi produkcijski način preprečuje diskusijo o vprašanju materinega varstva. Nasprotno bo v naši delavski republiki, v kateri je enodružinsko gospodinjstvo podrejeno kolektivnemu narodnemu gospodarstvu in kjer se bodo družbeni razredi razkrojili in izginili, zgoraj upodobljeno rešitev vprašanja materinskega varstva rešila sama družbena dinamika. Trenutno pomanjkanje naravnost diktira to rešitev; in poleg tega so pri nas ženske obravnavane kot potencialen ali aktualen del delavskega razreda. Materinstvo pri nas ni več privatna in družinsko-pravna zadeva, temveč važna socialna in dodatna funkcija ženske.

Če hočemo ženskam omogočiti sodelovanje v produkciji, jim mora kolektiv odvzeti vsa bremena materinstva, ker sicer družba izkorišča naravno funkcijo žensk. Delo in materinstvo sta združljiva tedaj, kadar vzgoja otrok ni več privatna naloga družine, temveč socialna naloga delavske države. Naša sovjetska vlada je oskrbo in vzgojo detet in otrok naredila za svojo željo.

Mati naj bi bila načeloma prosta vseh bremen materinstva in naj bi mogla popolnoma uživati skupno življenje z otrokom. Dejansko tega cilja še zdaleč nismo dosegli. Pri graditvi teh novih proletarskih oblik življenja, ki naj zaposlene ženske osvobodijo njihovih družinskih obveznosti, zavedamo vedno znova na isto prepreko: gospodarsko pomanjkanje. Vendar smo bistvena predhodna dela že opravili in razvili pravilno metodo za reševanje vprašanja materinstva. Zdaj moramo odločno naprej po že začrtani poti. (...)

(ODLOMEK IZ 12. PREDAVANJA)

Revolucija torej ženske ni samo osvobodila zaprtega in zadušljivega ozračja posamične družine in ji končno priskrbela dostop v družbo, temveč ji je tudi neverjetno hitro posredovala čut solidarnosti s kolektivom. Velik uspeh sobotniškega gibanja je impozanten primer tega razvoja. Tako delavke, ki so organizirane v partiji, kot tudi delavke – nepartijske, nezaposlene zakonske žene iz delavskih družin in kmetice so prostovoljno sodelovale na naših komunističnih sobotah. To prostovoljno sobotniško gibanje dopolnjuje splošno delovno obveznost in nujno delo in ga delavski razred ne doživlja več – kakor prej – kot prisilo, kakor recimo v času, ko so bili delavci še mezdni sužnji. Delo je postalo družbena obveznost, primerljiva samo še s tistim delom, ki ga je v prazgodovini človeštva vsak član plemena opravljal za celoten kolektiv.

(ODLOMEK IZ 13. PREDAVANJA)

sezona 1987/1988

pregled gledaliških del

Drama SNG

Avtor Prevajalec	Delo
1. Dominik Smole	ANTIGONA
2. Slavko Grum	DOGODEK V MESTU GOGI
3. Bertolt Brecht Edvard Miler, Irena Popov-Novak; Tone Pretnar (prevod balade)	MALOMEŠČANSKA SVATBA <i>(Die Kleinbürgerhochzeit)</i>
4. Joseph Kesselring Herbert Grun	ARZENIK IN STARE ČIPKE <i>(Arsenic and old Lace)</i>
5. Fjodor Mihajlovič Dostojevski Georgij Paro (dramatizacija); Severin Šali (prevajalec novele)	STRIČKOVE SANJE <i>(Djadjuškin son)</i>
6. Bratko Kreft	KRAJNSKI KOMEDIJANTI
7. Eduardo De Filippo Srečko Fišer	VELIKA MAGIJA <i>(La grande magia)</i>
8. Bertolt Brecht Mojca Kranjc	GOSPOD PUNTILA IN NJEGOV HLAPEC MATTI <i>(Herr Puntila und sein Knecht Matti)</i>
9. Peter Turrini Mojca Kranjc	TRG V BENETKAH <i>(po Goldonijevi komediji Il Campiello)</i>
10. Drago Jančar	DEDALUS

Mala drama SNG

1. Nikolaj V. Gogolj Severin Šali	ZAPISKI BLAZNEŽA <i>(Zapiski simasšedšego)</i>
2. Raymond Cousse Aleš Berger	OTROČARIJE <i>(Enfantillages)</i>
3. Milan Kleč	DR. ROMAN
4. Israel Horovitz Barbara Hieng	VRSTA <i>(Line)</i>
5. Žarko Petan	BRATA <i>(Rojstvo pozabe)</i>
6. Marcel Proust Radojka Vrančič; Lojze Rozman (dramaturg in adaptator)	SWANN
7. Milan Jesih	TRIKO
8. Slawomir Mrożek Darja Dominkuš	KONTRAKT <i>(Kontrakt)</i>
9. Denis Diderot Janez Negro; Jacques Baillon (priredba)	PARADOKS O IGRALCU <i>(Le Paradoxe sur le comédien)</i>

Režiser Asistent režije	Scenograf Kostumograf	Glasba Ples	Razni sodelavci
Meta Hočevar Mateja Koležnik, Gabriella Gaall (štud. asistentki)	Meta Hočevar Meta Hočevar	Aldo Kumar	Nada Šumi (lektor), Brane Demšar (glasbeno vodstvo), MPZ Primorec-Tabor in Vilma Padovan (glasbeni posnetek)
Meta Hočevar Barbara Hieng	Meta Hočevar Meta Hočevar	Aldo Kumar Marij Kogoj (pesmi)	Dominik Smole (dramaturg), Nada Šumi (lektor), Bogdana Krušič (asistentka scenografke in kostumografke), Lado Jakša, Aldo Kumar (glasbena izvedba)
Edvard Miler	Meta Hočevar Meta Hočevar	Urban Koder Ksenija Hribar (koreograf)	Marinka Poštrak (dramaturg), Nada Šumi (lektor), Bogdana Krušič (asistentka scenografke in kostumografke)
Dušan Mlakar	Niko Matul Marija Kobi	Ilija Šurev (glasbena oprema)	Goran Schmidt (dramaturg), Nada Šumi (lektor)
Jože Babič	Zlatko Kauzlaric-Atač Ruta Knežević	Lado Jakša Ksenija Hribar	Jože Babič (dramaturg), Nada Šumi (lektor)
Jože Babič Marjan Bevk	Niko Matul Alenka Bartl	Demetriž Žebre Jani Golob (priredba)	Darja Dominkuš (dramaturg), Nada Šumi (lektor), Brane Demšar (glasbeno vodstvo)
Boris Kobal	Juk Kowarski Marija Vidau	Emil Waldteufel (valček Les patineurs)	Alja Predan (dramaturg), Nada Šumi (lektor), Simona Perne (asistentka scenografa), Hugo Šekoranja (čarovniške spretnosti in rekviziti)
Barbara Hieng	Meta Hočevar Jerneja Jamberk	Paul Dessau (pesmi)	Vesna Jurca (dramaturg), Nada Šumi (lektor)
Dušan Mlakar	Meta Hočevar Marija Kobi	Lado Jakša Ksenija Hribar	Goran Schmidt (dramaturg), Nada Šumi (lektor), Brane Demšar (glasbeno vodstvo)
Zvone Šedlbauer	Meta Hočevar Svetlana Visintin	Urban Koder	Boris A. Novak (dramaturg), Nada Šumi (lektor)
Zvone Šedlbauer	Mirta Krulc Svetlana Visintin	Jani Golob	Tone Peršak (dramaturg), Nada Šumi (lektor)
Boris Kobal	Tanja Grosman Tanja Grosman		Boris A. Novak (dramaturg), Nada Šumi (lektor)
Matjaž Zupančič	Sanja Jurca Sanja Jurca	Matjaž Zupančič (glasbena oprema)	Gojko Onič (dramaturg), Nada Šumi (lektor)
Barbara Hieng	Bogdana Krušič Bogdana Krušič	W. A. Mozart (odlomki) Andrija Laboš (koreograf)	Vesna Jurca (dramaturg), Nada Šumi (lektor), Brane Demšar (glasbeno vodstvo)
Žarko Petan			
Lojze Rozman	Boro Rotovnik Nada Slatner	Ilija Šurev (oprema)	Nina Kovič (dramaturg), Boris A. Novak (dramaturški svetovalec), Nada Šumi (lektor), Simona Perne (asistentka scenografa)
Jurij Souček Peter Povh	Darko Pokorn Tanja Grosman	Uroš Rojko Janez Mejač (koreograf)	Nada Šumi (lektor), Borut Lesjak (glasbena priredba)
Žarko Petan	Sanja Jurca Sanja Jurca		Nada Šumi (lektor)
Albert Kos	Jerneja Jambrek Jerneja Jambrek		Janez Negro (dramaturg)

Delo	Datum prve uprizoritve		Ponovitev	Število predstav	Abonma (obisk)	Izven in zaključeni v Ljubljani
	Premiera	Na novo				
Antigona		13. 10. 1987		29	4577	6021
Dogodek v mestu Gogi			17. 10. 1987	5 (37)		575
Malomeščanska svatba			30. 10. 1987	16 (94)		1769
Arzenik in stare čipke			7. 11. 1987	16 (72)		7300
Stričkove sanje	20. 11. 1987 (predpremiera 19. 11.)			33	4577	7844
Krajnski komedijanti			5. 12. 1987	7 (46)		3205
Velika magija	6. 1. 1988 (predpremieri 31. 12., 5. 1.)			19	4117	3408
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	5. 2. 1988			21	4577	3286
Trg v Benetkah	8. 4. 1988			23	4117	4711
Dedalus	6. 5. 1988 (predpremiera 5. 5.)			14	3657	813
				183	25622	38932
Zapiski blazneža			12. 9. 1987	9 (19)		239
Otročarije			13. 9. 1987	15 (27)		332
Dr. roman	1. 10. 1987			32		1524
Vrsta			16. 10. 1987	20 (48)		793
Brata (premiera leta 1986 – Festival Ljubljana)			17. 10. 1987 (prvič v Mali drami SNG)	5		137
Swann			9. 12. 1987	5 (32)		136
Triko			21. 1. 1988	8 (72)		465
Kontrakt	9. 3. 1988			10		307
Paradoks o igralcu			11. 4. 1988	1 (8)		54
				105		3987
				288	25622	42919
Tuje v Drami SNG				3		360
Tuje v Mali drami SNG				11		347
				14		707

Gostovanja (obisk)	Skupni obisk	
1186	11784	
684	1259	
3429	5198	
	7300	
497	12918	
	3205	
	7525	
282	8145	
195	9023	
	4470	
6273	70827	Skupaj v Drami SNG
52	291	MALA DRAMA SNG
892	1224	
2319	3843	
1577	2370	
81	218	
	136	
257	722	
207	514	
	54	
5385	9372	Skupaj v Mali drami SNG
11658	80199	Skupaj v Drami SNG in Mali drami SNG
	360	Tuje v Drami SNG
	347	Tuje v Mali drami SNG
	707	Skupaj tuje v Drami SNG in Mali drami SNG
11658	80906	Skupaj domače in tuje predstave

Drama SNG

V rubriki **Premiera** navajamo dela, ki so bila prvič uprizorjena v Drami SNG v Ljubljani, v rubriki **Na novo** pa premiere del, ki so kdaj v preteklosti že bila uprizorjena v tem gledališču.

Pri **Ponovitvah**, ki smo jih v spored uvrstili iz prejšnjih sezon, navajamo v oklepajih število predstav posameznih uprizoritev v celoti.

Od **302** prireditev v sezoni **1987–1988** (186 Drama SNG, 116 Mala drama SNG) je bilo **48** predstav odigranih za **8** rednih abonmajev (Prva repriza, Ponedeljek, Torek, Sreda, Četrtek, Petek prvi, Petek drugi, Sobota – vsi ti abonmaji so imeli po šest predstav: Antigona, Stričkove sanje, Velika magija, Gospod Puntila in njegov hlapec Matti, Trg v Benetkah, Dedalus) – **12** predstav za **2** študentska abonmaja (Študentski prvi, Študentski drugi – iste predstave kot redni abonmaji) – **12** predstav za **2** dijaška večerna abonmaja (Dijaški 4 večerni, TŠ 1 – iste predstave kot redni in študentska abonmaja) – **8** predstav za **2** dijaška popoldanska abonmaja (Dijaški 1, 2 popoldanski – s predstavami Antigona, Stričkove sanje, Gospod Puntila in njegov hlapec Matti ter Velika magija v prvem oz. Trg v Benetkah v drugem abonmaju) – **55** organiziranih oz. zaključenih predstav (54 Drama SNG, 1 Mala drama SNG) – **106** izven predstav v Ljubljani (30 Drama SNG, 76 Mala drama SNG) – **42** predstav na gostovanjih (33 v SR Sloveniji – 9 Drama SNG, 24 Mala drama SNG; 3 v drugih republikah – 2 Drama SNG, 1 Mala drama SNG; 6 v zamejstvu – 5 Drama SNG, 1 Mala drama SNG) – **1** predstava s prostim vstopom (Mala drama SNG) – **4** TV snemanja (3 Drama SNG, 1 Mala drama SNG – brez občinstva) – ter **14** tujih gostovanj (3 v Drami SNG, 11 v Mali drami SNG).

ABONMAJSKE PREDSTAVE V DRAMI SNG (80)

Antigona	14
Stričkove sanje	14
Velika magija	13
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	14
Trg v Benetkah	13
Dedalus	12

ORGANIZIRANE OZ. ZAKLJUČENE PREDSTAVE (55)

Drama SNG (54) + Mala drama SNG (1)

ANTIGONA (9)

20.	10.	1987	Srednja zdravstvena šola iz Ljubljane
25.	11.	1987	Srednja šola za oblikovanje in fotografijo iz Ljubljane
11.	1.	1988	Srednja ekonomska šola Borisa Kidriča iz Ljubljane
23.	2.	1988	Srednja šola za družboslovje in splošno kulturo Vide Janežič iz Ljubljane
3.	3.	1988	XVIII. Teden slovenske drame (v organizaciji Prešernovega gledališča v Kranju – predstava v Drami SNG)
4.	3.	1988	Srednja šola za strojništvo iz Ljubljane
18.	3.	1988	Srednja družboslovno jezikovna šola Borisa Ziherla iz Škofje Loke
19.	3.	1988	Srednja šola tehniških in zdravstvene usmeritve iz Novega mesta
24.	5.	1988	Srednja upravno administrativna šola iz Ljubljane

DOGODEK V MESTU GOGI (1)

17.	10.	1987	Srednja lesarska šola iz Ljubljane

MALOMEŠČANSKA SVATBA (1)

22.	3.	1988	Center srednjih šol iz Titovega Velenja

ARZENIK IN STARE ČIPKE (10)

23.	11.	1987	Osnovni šoli Jožeta Moškriča in Novih Jarš
26.	11.	1987	Slovenija avto iz Ljubljane
14.	12.	1987	Srednja zdravstvena šola iz Ljubljane
15.	12.	1988	Srednja šola tehniških strok Franca Leskovška-Luke iz Ljubljane
6.	2.	1988	Srednja šola tehniških strok Franca Leskovška-Luke iz Ljubljane
10.	2.	1988	Železniški srednješolski center iz Ljubljane
29.	2.	1988	Srednja lesarska šola iz Škofje Loke
5.	3.	1988	Merkur iz Kranja
29.	3.	1988	Srednja šola za računalništvo iz Ljubljane
22.	4.	1988	Srednja šola tehniških strok in osebnih storitev iz Ljubljane

STRIČKOVE SANJE (13)

8. 1. 1988 Srednja družboslovno jezikovna šola Borisa Zihlerla iz Škofje Loke
 9. 1. 1988 Srednja šola za trgovinsko dejavnost iz Ljubljane
 14. 1. 1988 Srednja tekstilna in obutvena šola iz Kranja
 1. 3. 1988 Srednja šola tehniških strok Franca Leskovška-Luke iz Ljubljane
 2. 3. 1988 Srednja šola iz Brežic
 14. 3. 1988 Srednja šola Iskre iz Kranja
 21. 3. 1988 Srednja gradbena šola Ivana Kavčiča iz Ljubljane
 24. 3. 1988 Srednja šola tehniških strok in osebnih storitev iz Ljubljane
 26. 3. 1988 Srednja šola za trgovinsko dejavnost iz Ljubljane
 30. 3. 1988 Srednja šola Iskre iz Kranja
 31. 3. 1988 Srednja šola za družboslovje in splošno kulturo Vide Janežič iz Ljubljane
 19. 5. 1988 v okviru XX. Mladinskih kulturnih dnevov (org. Festival Ljubljana)
 20. 5. 1988 v okviru XX. Mladinskih kulturnih dnevov (org. Festival Ljubljana)

KRAJNSKI KOMEDIJANTI (7)

5. 12. 1987 Srednja šola tehniških strok Franca Leskovška-Luke iz Ljubljane
 8. 12. 1987 Srednja šola za družboslovje in splošno kulturo Vide Janežič iz Ljubljane
 19. 12. 1987 Srednja šola za trgovinsko dejavnost iz Ljubljane
 7. 1. 1988 Srednja upravno administrativna šola iz Ljubljane
 13. 4. 1988 Srednja šola za farmacijo in zdravstvo iz Ljubljane in Osnovna šola Šlandrove brigade iz Domžal
 14. 4. 1988 Osnovna šola Simona Jenka iz Smednika, Osnovna šola Dragomirja Benčiča-Brkina iz Hrpelj, Osnovna šola X. SNOUB iz Ljubljane
 15. 4. 1988 Srednja šola pedagoške in tehniško naravoslovne usmeritve iz Novega mesta

VELIKA MAGIJA (3)

8. 2. 1988 Srednja ekonomska šola Borisa Kidriča iz Ljubljane
 8. 2. 1988 Srednja elektrotehniška šola iz Ljubljane
 10. 5. 1988 Srednja šola za gostinstvo in turizem iz Ljubljane

GOSPOD PUNTILA IN NJEGOV HLAPEC MATTI (3)

20. 4. 1988 Srednja šola za družboslovje in splošno kulturo Vide Janežič iz Ljubljane
 17. 5. 1988 v okviru XX. Mladinskih kulturnih dnevov (org. Festival Ljubljana)
 18. 5. 1988 v okviru XX. Mladinskih kulturnih dnevov (org. Festival Ljubljana)

TRG V BENETKAH (7)

23. 5. 1988 Srednja gradbena šola Ivana Kavčiča iz Ljubljane
 25. 5. 1988 Srednja šola za strojništvo iz Ljubljane
 31. 5. 1988 Srednja elektrotehniška šola iz Ljubljane
 1. 6. 1988 Srednja zdravstvena šola iz Ljubljane
 7. 6. 1988 Srednja šola za gostinstvo in turizem iz Ljubljane
 9. 6. 1988 Srednja upravno administrativna šola iz Ljubljane
 24. 6. 1988 PTT srednješolski center iz Ljubljane

DR. ROMAN (1)

29. 10. 1987 Litostraj iz Ljubljane

IZVENABONMAJSKE PREDSTAVE V LJUBLJANI (106)**V DRAMI SNG (30)**

V DRAMI SNG (30)	V MALI DRAMI SNG (76)	
Antigona	4	Zapiski blazneža
Dogodek v mestu Gogi	1	Otročarije
Malomeščanska svatba	5	Dr. roman
Arzenik in stare čipke	6	Vrsta
Stričkove sanje	4	Brata
Velika magija	3	Swan
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	3	Triko
Trg v Benetkah	2	Kontrakt
Dedalus	2	

GOSTOVANJA (42)**Drama SNG (16) + Mala drama SNG (26)****ANTIGONA (2)**

16. 2. 1988 v Trbovljah
 26. 5. 1988 v Novem Sadu (na 33. Sterijinem pozorju)

DOGODEK V MESTU GOGI (2)

22. 10. 1987 v Mariboru (na 22. Borštnikovem srečanju)
 3. 11. 1987 v Zagrebu (na 15. Gavellovih večerih v Dramskem gledališču Gavella)

MALOMEŠČANSKA SVATBA (9)

6. 11. 1987 v Trstu (v Slovenskem kulturnem domu)
 7. 11. 1987 v Trstu (v Slovenskem kulturnem domu)
 8. 11. 1987 v Trstu (v Slovenskem kulturnem domu)
 16. 11. 1987 v Gorici (v Slovenskem kulturnem domu)
 17. 11. 1987 v Gorici (v Slovenskem kulturnem domu)
 14. 12. 1987 v Novem mestu
 15. 12. 1987 v Novem mestu
 21. 12. 1987 v Ormožu
 5. 3. 1988 v Titovem Velenju

STRIČKOVE SANJE (1)

5. 12. 1987 v Portorožu

GOSPOD PUNTILA IN NJEGOV HLAPEC MATTI (1)

13. 2. 1988 v Kopru

TRG V BENETKAH (1)

3. 6. 1988 v Hrastniku

ZAPISKI BLAZNEŽA (1)

12. 9. 1987 v predverju galerije Feniks v Ljubljani v okviru prireditve Poletje v stari Ljubljani

OTROČARIJE (5)

13. 9. 1987 v Tehničnem muzeju Slovenije v Bistri v okviru XI. kulturnih prireditev Bistra 87
 29. 2. 1988 v Celju (Slovensko ljudsko gledališče – dvakrat)
 22. 4. 1988 v Slovenj Gradcu (dvakrat)

DR. ROMAN (9)

10. 11. 1987 v Kranju (Prešernovo gledališče)
 11. 11. 1987 v Kranju (Prešernovo gledališče)
 12. 11. 1987 v Kranju (Prešernovo gledališče)
 13. 11. 1987 v Kranju (Prešernovo gledališče)
 14. 11. 1987 v Kranju (Prešernovo gledališče)
 18. 11. 1987 v Kranju (Prešernovo gledališče)
 19. 11. 1987 v Kranju (Prešernovo gledališče)
 20. 11. 1987 v Kranju (Prešernovo gledališče)
 21. 11. 1987 v Izoli

VRSTA (8)

20. 10. 1987 v Slovenski Bistrici (spremljevalni spored 22. BS)
 21. 10. 1987 v Mariboru (spremljevalni spored 22. BS)
 7. 12. 1987 v Črnomlju
 10. 12. 1987 na Ptuj
 18. 12. 1987 v Izoli
 15. 3. 1988 v Litiji
 31. 3. 1988 v Velikih Laščah
 14. 4. 1988 v Sarajevu (29. Festival jugoslovskega gledališča MES, v Teatru mladih)

BRATA (1)

4. 3. 1988 na Dunaju (v 8. okraju – velika dvorana v Skodagasse 20, prireditelj Dunajski krožek, Klub slovenskih študentov in študentk na Dunaju, Slovensko kulturno društvo »Ivan Cankar« na Dunaju s podporo Adria banke in Kulturno-informacijskega centra SFR Jugoslavije)

TRIKO (1)

21. 4. 1988 v Slovenj Gradcu

KONTRAKT (1)

2. 4. 1988 v Portorožu

PREDSTAVE S PROSTIM VSTOPOM (1)

PARADOKS O IGRALCU (1)

11. 4. 1988 v Mali drami SNG, bralna predstava ob četrti obletnici smrti dramaturga Janeza Negra

TV SNEMANJA (4)

Drama SNG (3) + Mala drama SNG (1) – brez občinstva

4. in 5. 11. 1987 Malomeščanska svatba (v Drami SNG – realizator Mirč Kragelj)
 2. 2. 1988 Dogodek v mestu Gogi (v Drami SNG – realizator Janez Drožg)
 15. 3. 1988 Stričkove sanje (v Drami SNG – realizator Lado Troha)
 7. in 8. 4. 1988 Zapiski blazneža (v dvoriščnih prostorih Wolfove 12 – realizator Boštjan Vrhovc)

TUJE PREDSTAVE (14)

Drama SNG (3) + Mala drama SNG (11)

V DRAMI SNG SO GOSTOVALI:

Theatre de la Balance, Pariz – 1 predstava
 Jean Racine: Alexandre le Grand (Aleksander Veliki) – 16. 11. 1987
 (v organizaciji Francoskega kulturnega centra Charles Nodier v Ljubljani)
Produkcija kaset in plošč RTV Ljubljana – 1 predstava
 Praznični koncert Jerice Mrzel – 26. 12. 1987
Theatre Marche aux grains, Bouxwiller – 1 predstava
 Voltaire: Candide ou L'Optimisme (Kandid ali Optimizem) – 11. 3. 1988
 (v organizaciji Francoskega kulturnega centra Charles Nodier v Ljubljani)

V MALI DRAMI SNG SO GOSTOVALI:

Slovensko ljudsko gledališče, Celje – 2 predstavi
 Slawomir Mrozek: Emigranta – 24. 11. 1987 (dvakrat: Srednja zdravstvena šola iz Ljubljane – izven abonmaja)
Akademija za gledališče, radio, film in televizijo, Ljubljana – 6 predstav
 Večer umetniške besede, songov in odlomkov iz musiclov – 26. 11. 1987 (izven abonmaja);
 Umetniška beseda I. (pod vodstvom Toneta Kuntnerja) 11. 1. 1988 in 21. 5. 1988 (interni predstavi);
 Umetniška beseda II. (pod vodstvom Štefke Drolc) – 17. 1. 1988 in 14. 6. 1988 (interni predstavi);
 Večer umetniške besede »Ljubljena moja Anica« (pod vodstvom Štefke Drolc) – 18. 4. 1988 (ob praznovanju Dneva Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani – vstop prost)
Gledališka skupina INEPT z inštituta za anglistiko na Univerzi, Celovec – 1 predstava
 Joe Orton: LOOT (Plen) – 19. 5. 1988 (v angleščini, izven abonmaja)
Sex and Violence Theatre, študentje angleščine na Univerzi Edvarda Kardelja, Ljubljana – 2 predstavi
 Oedipus (Edip) – 23. 5. 1988 in 24. 5. 1988 (v angleščini, izven abonmaja)

v sezoni 1987–1988

smo v celoti pripravili 288 domačih in 14 tujih prireditev – skupno 302 (domače predstave v Drami SNG – 167 = 80 v abonmajskem sistemu, 54 zaključenih, 30 izven abonmaja, 3 TV snemanja; Drama SNG na gostovanjih – 16; domače predstave v Mali drami SNG – 78 = 76 izven abonmaja, 1 zaključena, 1 s prostim vstopom; Mala drama SNG na gostovanjih – 26, TV snemanje – 1 v zunanji lokaciji; tuje predstave v Drami SNG – 3 izven abonmaja; tuje predstave v Mali drami SNG – 11 = 5 izven abonmaja, 1 zaključena, 4 interne, 1 s prostim vstopom).

IGRALSKI NASTOPI ČLANSTVA
Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani
v sezoni 1987–1988

IGRALCI

1. Janez Albreht		21
Krajnski komedijanti (pon.)	Anton Makoviz/Monkof	7
Dedalus	Hutter	14
2. Miha Baloh		7
Krajnski komedijanti (pon.)	Vikshi Shkof Mihael Baron Brigido	7
3. Ivo Ban		75
Antigona	Kreont	29
Vrsta (pon.)	Fleming	20
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Otmar Prelih	5
Gospod Puntila in njegov hlapec		
Matti	Posestnik Puntila	21
4. Danilo Benedičič		54
Stričkove sanje	Knez K.	33
Krajnski komedijanti (pon.)	Giuseppe Bartolini	7
Dedalus	Paznik Lojze	14
5. Polde Bibič		40
Krajnski komedijanti (pon.)	Baron Shiga Zois	7
Velika magija	Otto Marvuglia	19
Dedalus	Voditelj Marek	14
6. Branko Grubar		65
Zapiski blazneža (pon.)	Aksentij Ivanovič Popriščin	9
Malomeščanska svatba (pon.)	Ženinov prijatelj	16
Krajnski komedijanti (pon.)	Anton Linhart	7
Velika magija	Gervasio Penna, Gregorio	19
Dedalus (vsk.)	Operativni vodja Golubovič (pri vseh predstavah mesto T. Homarja)	14
7. Marjan Hlastec		65
Arzenik in stare čipke (pon.)	Stražnik O'Hara	16
Krajnski komedijanti (vsk.)	Dr. Fran Repizh/Glashek (pri vseh predstavah mesto J. Žnidaršiča)	7
Velika magija	Roberto Magliano, Član Calogerove družine	19
Velika magija (vsk.)	Mariano d'Albino (mesto B. Šprajca 12. 2.)	(1)
Trg v Benetkah	Maskirani plesalec, Fabrizio	23
8. Tone Homar (tudi organizator obiska v šolah in kolektivih)		48
Dr. roman	Kodarin	32
Arzenik in stare čipke (pon.)	Precastiti dr. Harper	16
Dedalus (samo vaje do 23. 4.)	Operativni vodja Golubovič	–
9. Zvone Hribar		42
Antigona	Paž	29
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Klikot	5
Krajnski komedijanti (pon.)	Valentin Vodnik	7
Gospod Puntila in njegov hlapec		
Matti (vsk.)	Živinozdravnik, Rdeči Surkalla (mesto V. Zidarja 9. 5.)	1
10. Brane Ivanc		86
Antigona	Teiresias	29
Vrsta (pon.)	Arnall	20
Malomeščanska svatba (pon.)	Nevestin oče	16
Gospod Puntila in njegov hlapec		
Matti	Sodnik	21

11. Boris Juh		63
Dr. roman	Mitja, Pripovedovalec	32
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Slikar	5
Arzenik in stare čipke (pon.)	Teddy Brewster	16
Kontrakt	Magnus	10
12. Roman Končar		75
Antigona	Stražnik	29
Malomeščanska svatba (pon.)	Mlad moški	16
Krajnski komedijanti (vsk.)	Joshef od Desselbrunnera/ Tulpentheim (pri vseh predstavah mesto I. Godniča)	7
Trg v Benetkah	Nosač, Anzoletto	23
13. Andrej Kurent		57
Brata	Marko in Branko	5
Krajnski komedijanti (pon.)	Jurij Japel	7
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	Debeluhar	21
Trg v Benetkah	Krčmar Sansuga	23
Paradoks o igralcu (pon.)	Prvi sobesednik	1
14. Kristijan Muck (v Drami SNG le delno zaposlen, sicer na AGRFT)		16
Malomeščanska svatba (pon.)	Mož	16
15. Andrej Nahtigal		69
Antigona	Glasnik	29
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Umrli naddavkar	5
Arzenik in stare čipke (pon.)	Stražnik Klein	16
Velika magija	Natakar, Gennarino Fucecchia	19
16. Marko Okorn		97
Otročarije (pon.)	Pripovedovalec	15
Antigona	Zborist	29
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Kvirin	5
Krajnski komedijanti (pon.)	Dr. Joshef Piller/Anshe	7
Velika magija	Arturo Recchia, Oreste Intrugli	19
Triko (pon.)	Franc	8
Dedalus	Laszlo	14
17. Radko Polič		14
Dedalus	Projektant in kipar Dedal	14
18. Lojze Rozman		54
Arzenik in stare čipke (pon.)	Mr. Gibbs, Mr. Whitterspoon	16
Stričkove sanje	Afanasij Matvejevič Moskaljov	33
Swann (pon.)	Swann	5
19. Igor Samobor		37
Arzenik in stare čipke (pon.)	Jonathan Brewster	16
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	Ataše	21
20. Jurij Souček		35
Arzenik in stare čipke (pon.)	Dr. Einstein	16
Velika magija	Calogero di Spelta	19
21. Dušan Škedl (tudi vodja programa)		70
Arzenik in stare čipke (pon.)	Inšpektor Rooney	16
Stričkove sanje	Griška	33
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	Delavec	21
22. Božo Šprajc		18
Velika magija	Mariano d'Albino (ni nastopil 12. 2.)	18

23. Branko Šturbej		98
Antigona	Haimon	29
Vrsta (pon.)	Dolan	20
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Teobald	5
Arzenik in stare čipke (pon.)	Mortimer Brewster	16
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	Matti	21
Trg v Benetkah	Zorzetto (nastopil je 8., 12., 18., 19., 23. 4., 9. 6. zvečer in 13. 6.)	7
24. Aleš Valič		70
Malomeščanska svatba (pon.)	Ženin	16
Stričkove sanje	Pavel Aleksandrovič Mozgljakov	33
Krajnski komedijanti (pon.)	Matizhek	7
Dedalus	Janko	14
25. Dare Valič		64
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Julio Gapit	5
Krajnski komedijanti (pon.)	Grof Hohenwart	7
Triko (pon.)	Erik	8
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	Prošt	21
Trg v Benetkah	Cavaliere	23
26. Vojko Zidar		120
Dr. roman	Iztok	32
Vrsta (pon.)	Stephen	20
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Kaps	5
Arzenik in stare čipke (pon.)	Stražnik Brophy	16
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	Živinozdravnik, Rdeči Surkalla (ni nastopil 9. 5.)	20
Kontrakt	Moris	10
Paradoks o igralcu (pon.)	Drugi sobesednik	1
Trg v Benetkah (vsk.)	Zorzetto (pri vseh predstavah od 17. 5. dalje mesto B. Šturbeja, razen 9. 6. zvečer in 13. 6.)	16

IGRALKE

1. Marija Benko		58
Stričkove sanje	Marja Aleksandrovna Moskaljova	33
Krajnski komedijanti (pon.)	Franzhishka od Garzarollija/ Sternfeldovka	7
Trg v Benetkah (vsk.)	Catte Panchiana (pri vseh predstavah od 17. 5. dalje mesto M. Potokar)	18
2. Marijana Breclj		64
Antigona	Zboristka	29
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Gospa Tereza	5
Krajnski komedijanti (pon.)	Mizka	7
Velika magija	Marta di Spelta	19
Triko (pon./alt.)	Špela (s K. Levstik)	4
3. Silva Čušin		62
Antigona	Ismena	29
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Hana	5
Krajnski komedijanti (pon.)	Joshefina Linhart/Mizka	7
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	Apotekarica	21
4. Štefka Drolc		65
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Gospa Prestopil	5
Arzenik in stare čipke (pon.)	Abby Brewster	16
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	Telefonistka	21
Trg v Benetkah	Pasqua Polegana	23

5. Lenka Ferenčak	76
Antigona (vsk.)	Zboristka (mesto A. Vipotnik 24. 10.) 1
Stričkove sanje	Ana Nikolajevna Antipova (ni nastopila 13. in 14. 1.) 31
Gospod Puntila in njegov hlapec	
Matti	Kravja dekla 21
Trg v Benetkah	Gasparina 23
6. Angela Hlebce	19
Velika magija	Zaira 19
7. Barbara Levstik	48
Dr. roman	Sestra 32
Malomeščanska svatba (pon.)	Zena 16
8. Katja Levstik	77
Stričkove sanje	Nastasja Petrovna Zjablova 33
Swann (pon.)	Gospa Verdurinova 5
Triko (pon./alt.)	Špela (z M. Breclj) 4
Gospod Puntila in njegov hlapec	
Matti	Laina 21
Dedalus	Zapornica Dona 14
9. Zvezdana Mlakar (angažirana 1. 12. 1987, prej honorarna sodelavka)	70
Vrsta (pon.)	Molly 20
Dogodek v mestu Gogi (vsk.)	Punca (mesto D. Luthar 21. 10.) 1
Malomeščanska svatba (vsk.)	Nevestina sestra (mesto S. Pavček 14., 15., 21. 12., 16. 1., 27. 2., in 5. 3.) 6
Triko (pon.)	Anita 8
Gospod Puntila in njegov hlapec	
Matti	Eva 21
Dedalus	Zapornica Lepa 14
10. Jerica Mrzel	62
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Stara žena 5
Malomeščanska svatba (pon.)	Ženinova mati 16
Stričkove sanje	Sofja Petrovna Karpuhina 33
Dedalus	Irma (ni nastopila pri predstavah v juniju) 8
11. Mihaela Novak	32
Stričkove sanje	Luiza Karlovnica (ni nastopila 24. 3.) 32
12. Saša Pavček (tudi na študijskem izpolnjevanju v Parizu)	10
Malomeščanska svatba (pon.)	Nevestina sestra (nastopila pri predstavah v oktobru in novembru ter od 22. 3. dalje) 10
13. Majda Potokar	52
Antigona	Zboristka (ni nastopila 21., 24. in 26. 5.) 26
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Afra 5
Arzenik in stare čipke (pon.)	Martha Brewster 16
Trg v Benetkah	Catte Panchiana (ni nastopila pri predstavah od 17. 5. dalje) 5
14. Mojca Ribič	54
Antigona	Zboristka (pri predstavah 21., 24. in 26. 5. tudi besedilo mesto M. Potokar) 29
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Mirna žena 5
Velika magija	Gospa Zampa, Prva sostanovalka, Članica družine Calogero 19
Stričkove sanje (vsk.)	Luiza Karlovnica (mesto M. Novak 24. 3.) 1
15. Neža Simčič	38
Stričkove sanje	Felisata Mihajlovna 33
Swann (pon.)	Delavka, Deklica iz hiše ljubezni, Drugi gospod 5

16. Polona Vetrh	58
Malomeščanska svatba (pon.)	Nevesta 16
Velika magija	Gospa Marino, Druga sostanovalka, Rosa Intrugli 19
Trg v Benetkah	Lucietta 23
17. Alenka Vipotnik	54
Antigona	Zboristka (ni nastopila 24. 10.) 28
Dogodek v mestu Gogi (pon.)	Juta 5
Gospod Puntila in njegov hlapec	
Matti	Proštinja 21
18. Meta Vranič	62
Stričkove sanje	Praskovja Iljinišna (ni nastopila 17., 18. in 19. 12. – njeno besedilo prevzele soigralko; pri predstavah 13. in 14. 1. prevzem besedila mesto L. Ferenčak) 30
Swann (pon.)	Odette de Crecy 5
Gospod Puntila in njegov hlapec	
Matti	Tihotapska Ema 21
Dedalus (vsk.)	Irma (mesto J. Mrzel pri predstavah v juniju) 6
19. Metoda Zorčič	47
Stričkove sanje	Natalija Dimitrijevnica Paskudina 33
Dedalus	Zdravnica Blaženka 14
20. Iva Zupančič	49
Krajnski komedijanti (pon.)	Luzija Bartollini 7
Velika magija	Gospa Locascio, Tretja sostanovalka, Matilde 19
Trg v Benetkah	Orsola 23

KOT GOSTJE SO SODELOVALI

Marko Anžin (Velika magija – Tretji natak, Policaj – 11, osemkrat ni nastopil, pri zadnjih dveh predstavah v januarju in šestkrat v februarju. Kot Tretji natak ga je zamenjal **Bojan Kukovič**, za Policaja pa ni bilo zamenjave), **Stanislava Bonisegna** (Dedalus – Zapornica Vasilka – 14), **Evgen Car** (Krajnski komedijanti – Dr. Janes Mrak/Shupan Jaka – 7), **Primož Ekart** (Gospod Puntila in njegov hlapec Matti – Plačilni, Rdečelasec – 21), **Maks Furijan** (Antigona – Zborist – 29), **Jana Habjan** (Arzenik in stare čipke – Elaine Harper – 16), **Maja Končar** (Antigona – Zboristka – 29, Stričkove sanje – Zinaida Afanasjeva Moskaljova – 33, Gospod Puntila in njegov hlapec Matti – Fina – 21, Trg v Benetkah – Gneza – 23 = 106), **Barbara Lapajne** (Antigona – Zboristka – 29), **Damjana Luthar** (Dogodek v mestu Gogi – Punca – 4, ni nastopila 21. 10., zamenjava z **Zvezdano Mlakar**), **Mojca Lubej** (Stričkove sanje – Plesalka – ni nastopila 20. 2., brez zamenjave), **Lučka Počkaj** (Velika magija – Amelia – 19), **Petra Pogačnik** (Stričkove sanje – Plesalka – 31, ni nastopila 16. 2. in 19. 3., brez zamenjave), **Matija Rozman** (Swann – Pripovedovalec, Služabnik, Prvi gospod – 5, Velika magija – Drugi natak, Policijski brigadir – 19 = 24), **Slavko Sever** (Stričkove sanje – Plesalec – 33, Malomeščanska svatba – Plesalec 2, pri predstavah 9. 4. in 14. 5., sicer brez plesalca = 35), **Gordana Tomič** (Krajnski komedijanti – Susana Marranesijevka – 7), **Dario Varga** (Gospod Puntila in njegov hlapec Matti – Izmoganeč – 21), **Tanja Zgonc** (Malomeščanska svatba – Plesalka – 2, pri predstavah 9. 4. in 14. 5., sicer brez plesalke).

ŠEPETANJE

1. Lučka Simonič	82
Antigona (manjkala enkrat – glej Vizjak)	28
Dogodek v mestu Gogi (manjkala dvakrat – glej Šumi, Vizjak)	3
Krajnski komedijanti (14. 5. le prvi del – glej Vizjak)	6,5
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	21
Trg v Benetkah	23
Kontrakt (vsk. mesto A. Vizjak 16. 3. drugi del)	0,5
2. Nada Šumi (sicer, lektor)	1
Dogodek v mestu Gogi (vsk. mesto L. Simonič 17. 10. zvečer)	1
3. Andjelka Trkulja	95
Malomeščanska svatba (manjkala enkrat – glej brez šepetalke)	15
Velika magija	19
Dedalus	14
Zapiski blazneža (manjkala dvakrat – glej brez šepetalke)	7
Dr. roman (manjkala sedemkrat – glej brez šepetalke, Vizjak)	14
Vrsta (manjkala šestkrat – glej brez šepetalke)	25
Brata (samo prvič – glej brez šepetalke)	1
4. Astra Vizjak	61
Antigona (vsk. mesto L. Simonič 26. 5.)	1
Dogodek v mestu Gogi (vsk. mesto L. Simonič 17. 10. jutraj)	1
Arzenik in stare čipke	16
Stričkove sanje (manjkala enkrat – glej brez šepetalke)	32
Krajnski komedijanti (vsk. mesto L. Simonič 14. 5. drugi del)	0,5
Dr. roman (vsk. mesto A. Trkulje 23. 1.)	1
Kontrakt (16. 3. le prvi del – glej Simonič)	9,5
5. brez šepetalke	49
Malomeščanska svatba (TV snemanje 4. in 5. 11. – glej Trkulja)	1
Stričkove sanje (19. 3. – glej Vizjak)	1
Zapiski blazneža (12. 9. in TV snemanje 7. in 8. 4. – glej Trkulja)	2
Otročarije	15
Dr. roman (12. in 21. 11., 11. in 31. 12., 6. in 12. 2. – gl. Trkulja)	6
Vrsta (28. 1., 17. in 31. 3., 1., 9. in 14. 4. – glej Trkulja)	6
Brata (šepetalka samo prvič – glej Trkulja)	4
Swann	5
Triko	8
Paradoks o igralcu	1

VODSTVO PREDSTAV

1. Tone Albreht	63
Stričkove sanje	33
Krajnski komedijanti	7
Trg v Benetkah	23
2. Gojmir Ferencič	86
Antigona	29
Dogodek v mestu Gogi	5
Arzenik in stare čipke (vsk. mesto B. Kropivnika 7. 11., 14. in 15. 12., 22. 1., 10. 2., 4., 5. in 8. 3.)	8
Dedalus	14
Otročarije (manjkal šestkrat – glej brez vodje predstav, Veršič)	9
Vrsta	20
Praznični koncert Jerice Mrzel (26. 12.)	1
3. Borut Kropivnik	61
Malomeščanska svatba	16
Arzenik in stare čipke (manjkal osemkrat – glej Ferencič)	8
Velika magija	19
Zapiski blazneža	9
Triko	8
Candide ou l'Optimisme (11. 3.)	1
4. Sašo Markič (honorarni sodelavec)	5
Swann	5

5. Marko Veršič	73
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	21
Otročarije (vsk. mesto G. Ferenciča 6. 11.)	1
Dr. roman	32
Brata (manjkal enkrat – glej brez vodje predstav)	4
Kontrakt	10
Alexandre le Grand (16. 11.)	1
Emigranta (24. 11. dvakrat)	2
Oedipus (23. in 24. 5.)	2
6. brez vodje predstav (iz Drame SNG)	14
Otročarije (13. 9., 29. 2. dvakrat, 22. 4. dvakrat – glej Ferencič, Veršič)	5
Brata (4. 3. – glej Veršič)	1
Paradoks o igralcu	1
Večer umetniške besede, songov in odlomkov iz musiclov (26. 11.)	1
Umetniška beseda I. (11. 1. in 21. 5.)	2
Umetniška beseda II. (17. 1. in 14. 6.)	2
Večer umetniške besede »Ljubljena moja Anica« (18. 4.)	1
Loot (19. 5.)	1

TONSKO VODSTVO

1. Marjan Benedičič	85
Malomeščanska svatba (manjkal štirikrat – glej Jelenc)	12
Arzenik in stare čipke (manjkal dvakrat – glej Jelenc)	14
Stričkove sanje	33
Trg v Benetkah	23
Zapiski blazneža (vsk. mesto J. Jelenca 3. 12.)	1
Brata (vsk. mesto M. Veršiča 6. 5.)	1
Alexandre le Grand (16. 11.)	1
2. Jože Jelenc	98
Antigona	29
Dogodek v mestu Gogi	5
Malomeščanska svatba (vsk. mesto M. Benedičiča 16. in 17. 11. ter 14. in 15. 12.)	4
Arzenik in stare čipke (vsk. mesto M. Benedičiča 7. 11. in 5. 3.)	2
Krajnski komedijanti	7
Velika magija	19
Dedalus	14
Zapiski blazneža (manjkal enkrat – glej Benedičič)	8
Triko	8
Praznični koncert Jerice Mrzel	1
Candide ou L'Optimisme	1
3. Sašo Markič (honorarni sodelavec)	5
Swann	5
4. Žarko Petan (sicer režiser)	1
Brata (vsk. mesto M. Veršiča 4. 3.)	1
5. Marko Veršič (sicer vodja predstav)	47
Dr. roman	32
Brata (manjkal dvakrat – glej Benedičič, Petan)	3
Kontrakt	10
Oedipus	2
6. brez tonskega vodstva	66
Gospod Puntila in njegov hlapec Matti	21
Otročarije	15
Vrsta	20
Paradoks o igralcu	1
Emigranta	2
Večer umetniške besede, songov in odlomkov iz musiclov	1
Interne produkcije AGRFT (Umetniška beseda I., II.)	4
Večer umetniške besede »Ljubljena moja Anica«	1
Loot	1

VASILIJ AKSJONOV: ČAPLJA

premiera: 4. oktobra 1988

MARIJA BENKO, SAŠA PAVČEK, ALENKA VIPOTNIK, META VRANIČ, MATIJA ROZMAN

MIHAELA NOVAK, MARIJANA BRECELJ, ALENKA VIPOTNIK, META VRANIČ, LOJZE ROZMAN, MARIJA BENKO, MATIJA ROZMAN, ANDREJ NAHTIGAL, MARJAN HLAŠTEC

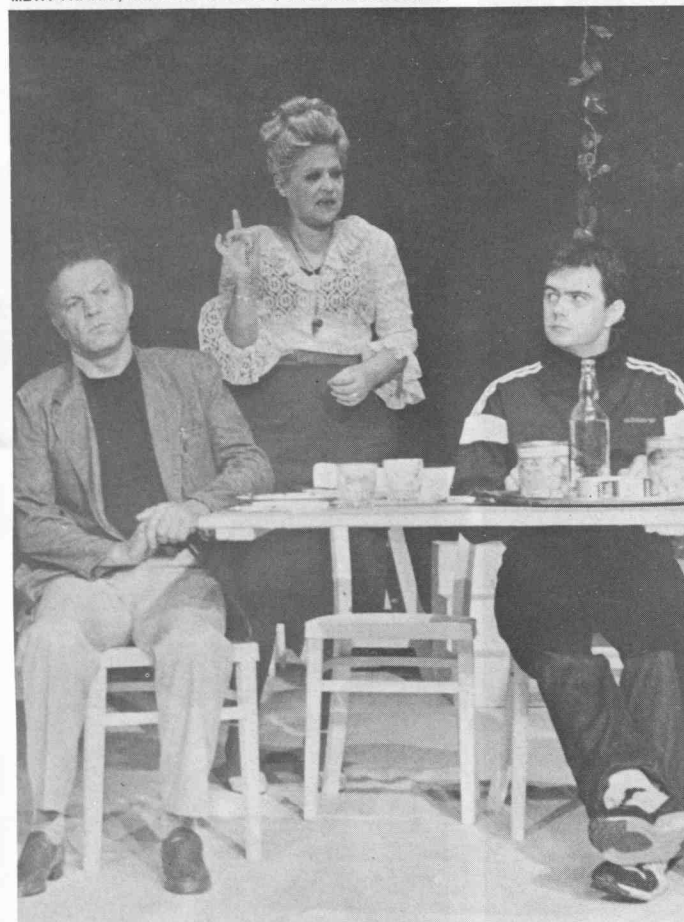
BRANE GRUBAR, KRISTIJAN MUCK, MARIJA BENKO, MATIJA ROZMAN, LOJZE ROZMAN, META VRANIČ, ANDREJ NAHTIGAL, MARIJANA BRECELJ, ALENKA VIPOTNIK

META VRANIČ, ALENKA VIPOTNIK, MARIJANA BRECELJ

ANDREJ NAHTIGAL, BRANE GRUBAR

KRISTIJAN MUCK, MARIJA BENKO, MATIJA ROZMAN

MIHAELA NOVAK, LOJZE ROZMAN, MARJAN HLASTEC

ALENKA VIPOTNIK, LOJZE ROZMAN

KRISTIJAN MUCK, MIHAELA NOVAK, MARJAN HLASTEC

SAŠA PAVČEK, KRISTIJAN MUCK

BRANKO ŠTURBEJ, ZVEZDANA MLAKAR, IGOR SAMOBOR

BRANKO ŠTURBEJ, IGOR SAMOBOR

BRANKO ŠTURBEJ, ZVEZDANA MLAKAR

TEOL - OLJARNA

Ljubljana, Zaloška cesta 54

proizvaja:

- pomožna sredstva za tekstilno, usnjarsko in čevljarstvo stroko
- ricinovo in laneno olje
- sredstva za gašenje požarov
- detergente
- lepila

Cene konkurenčne!

**GRADBENO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE**
n. sol. o.
Ljubljana
Šmartinska 134a

tel.: n. c. 441-442
brzovaj: Gradis Ljubljana
poštni predal: št. 89/I
telex: 31-216 yu Gradis

GIP GRADIS s svojimi poslovnimi enotami

- gradi industrijske, energetske, luške in hidrotehnične objekte, mostove, ceste in druge zgradbe, objekte družbenega standarda in stanovanja za trg
- izdeluje gradbene elemente, vse vrste betonskih prefabrikatov, konstrukcijske elemente iz prednapetega betona
- izdeluje in montira tipizirane industrijske hale in montira gradbene konstrukcije
- izvaja inženiring dejavnost za gradbeno operativno
- izvaja raziskovalno dejavnost
- izdeluje gradbene stroje in opremo
- opravlja vsa hidroizolacijska dela
- izdeluje jeklene konstrukcije
- projektira vse vrste objektov
- izvaja investicijska dela v tujini

Izkušnje, strokovnost, kakovost uvrščajo GIP GRADIS že 40 let v sam vrh slovenskega in jugoslovskega gradbeništva

modna hiša

Pred nakupom oblačil ne pozabite obiskati Modne hiše, ki ima v prodaji bogato izbiro aktualne moške, otroške in damske konfekcije, modnih športnih in elegantnih pletenin, metrskega in dekorativnega blaga ter modnih dodatkov.

Ugledne slovenske tovarne tekstilne konfekcije in pletenin so članice Poslovnega združenja.

MODNA HIŠA vam jamči dober in kvaliteten nakup.

M založba
mladinska
knjiga

NOVA DELA NAŠIH PESNIKOV IN PISATELJEV

Vsaka nova slovenska leposlovna knjiga je roža mogota v polju slovenske umetnosti in kulture. Slovenska poezija in proza sta spet bogatejši za vrsto knjižnih del, ki bodo vsako po svoje odzvanjala v zavesti bralcev.

Drago Jančar: TRI IGRE (Dedalus, Klementov padec, Zalezujoč Godota), spremna beseda Andrej Inkret, 304 str., cpl

Vitomil Zupan: APOKALIPSA VSAKDANJOSTI, zadnje in nedokončano Zupanovo prozno delo, spr. bes. Aleš Berger, 229 str., imt.

Marjan Rožanc: LABODOVA PESEM, roman, 188 str., cpl.

Maja Vidmar: NAČIN VEZAVE, pesmi, 120 str., cpl.

Aleksander Peršolja: SANJSKO MESTO, pesmi, 96 str., cpl.

Samo Simčič: PSOMAR IN NJEGOVI HLAPCI, pravljичni roman za odrasle, 280 str., cpl.

Aleksander Zorn: KRITIKA BRANJA, kritike, 312 str., cpl.

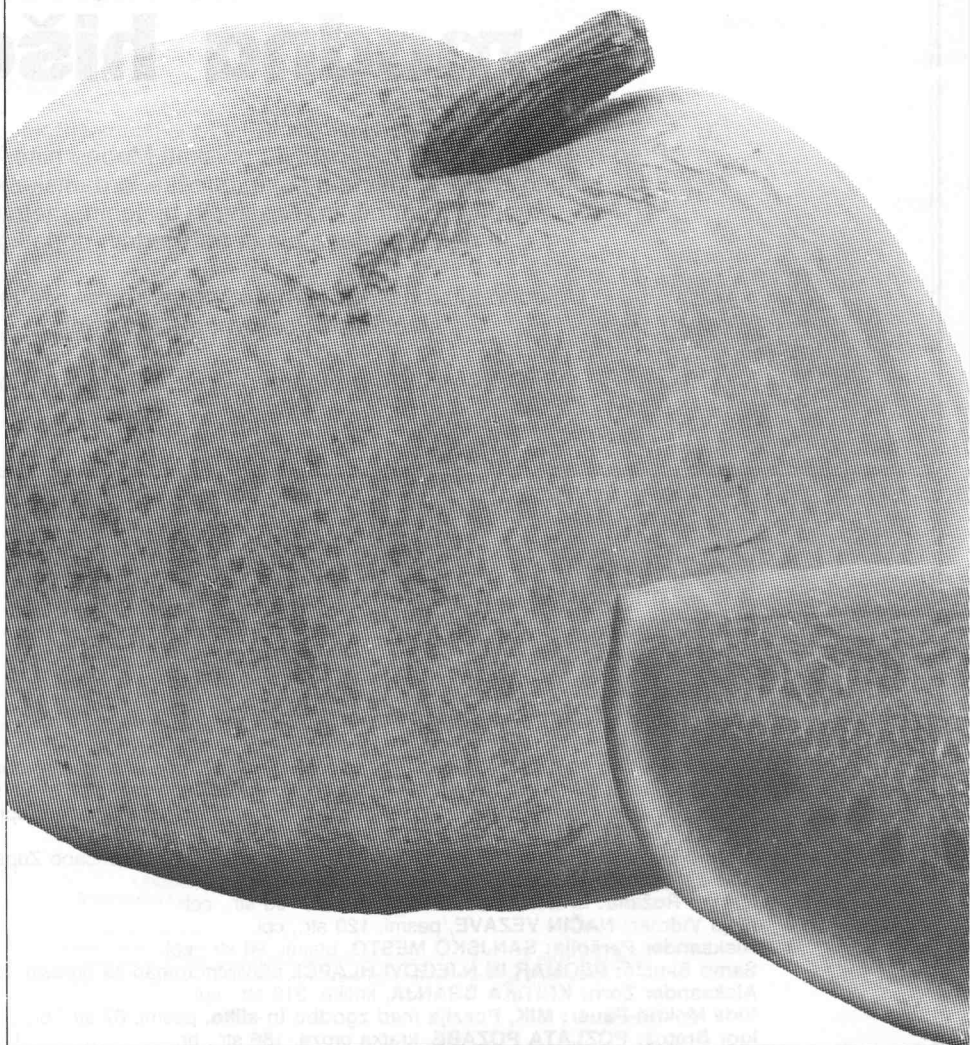
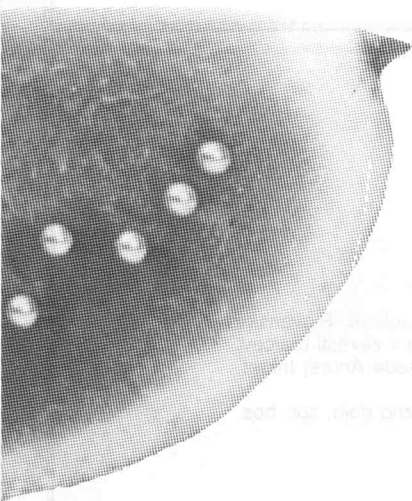
Vida Mokrin-Pauer: MIK, Poezija med zgodbo in sliko, pesmi, 67 str., br.

Igor Bratož: POZLATA POZABE, kratka proza, 186 str., br.

Knjige lahko kupite ali naročite v vseh knjigarnah, pri naših založniških poverjenikih in neposredno na naslov: **ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA, Titova 3, 61000 Ljubljana, Prodaja po pošti.**

Pripovedi semen

Vse je v njih:
življenje za hip ustavljeno
v mir in počitek,
sanje o novi rasti,
izpolnitev in pričakovanje,
korenine in veje časa,
oblike in barve,
vonji in glasovi,
razdajanje in jemanje . . .

Joie
de
Vivre

parfum de toilette
spray

LENTHÉRIC

Joie
de
Vivre

LENTHÉRIC

Enkratni francoski parfum
svež kot aprilsko jutro v Parizu
koketen
kot so lahko le Francozinje
drzno neposreden
radosten in živahen
pravi navdih Francije
Joie de Vivre!

kozmetika

„Kotek“⁴

SCENSKI OSNUTEK: META HOČEVAR